Bütün Eserleri 36
Biyografi 4



İSKENDER PALA

Mevlana

kapı

Yaydan fırlayan ok gibidir ağızdan çıkınca bir söz.
Ve hiç geri dönmüş değildir atıldıktan sonra bir ok.

Seli başından bağlar ileriyi gören kişi. Ve geçtiği yerleri harap eder baştan bağlanılmayan sel.

Ne tükenmez hazinesin sen ey dil ve ne devasız bir dert!..

Mesnevî I, b. 1724-1726



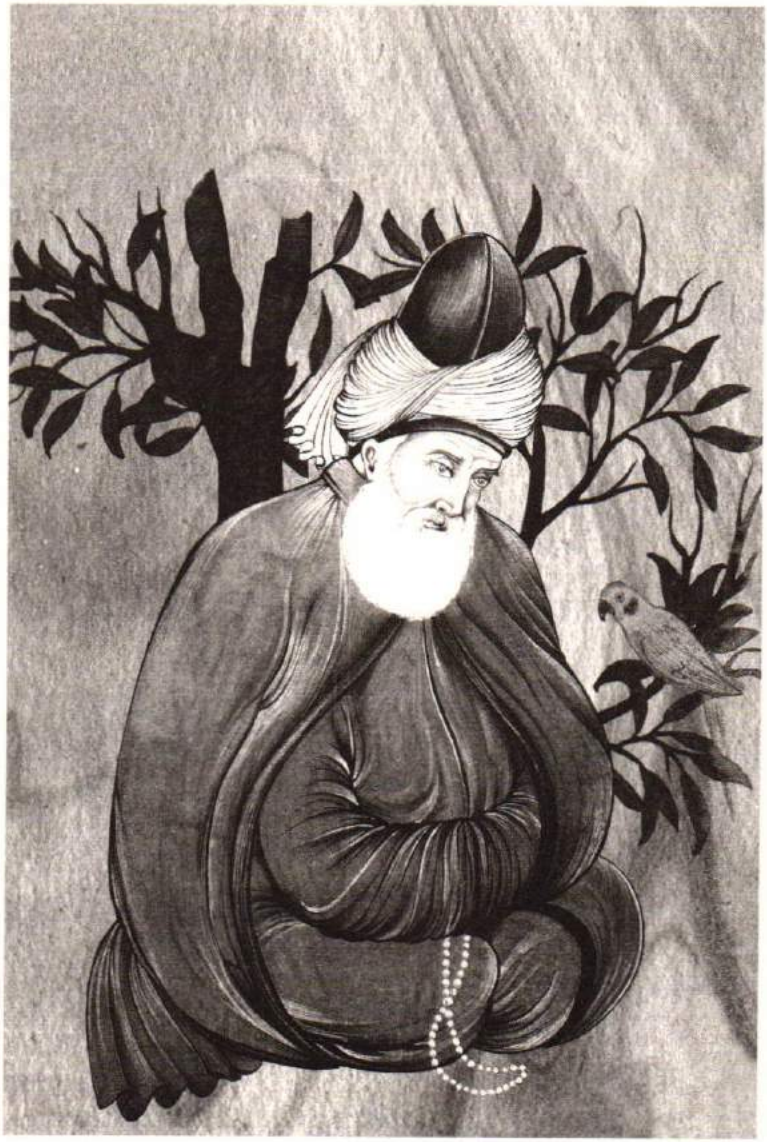
ISBN 978-9944-486-49-1

kapı no: 136

kapı

MEVLANA

Günümüz Türkçesi: İskender Pala



MEVLANA

Kapı Yayınları 136
İskender Pala Bütün Eserleri 36

MEVLANA
Günümüz Türkçesi: İskender Pala

1. Basım: 2002, Gendaş Kültür
2-14. Basım: 2007-Aralık 2016, Kapı Yayınları
15. Basım: Şubat 2018

ISBN: 978-9944-486-49-1
Sertifika No: 10905

Kapak Tasarımı: Utku Lomlu
Minyatürler: Özcan Özcan
Düzelti: İlham Köse
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

© 2002: İskender Pala
© 2007: bu kitabın yayın hakları Kapı Yayınları'na aittir.

Kapı Yayınları
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76
e-posta: bilgi@kapiyayinlari.com
www.kapiyayinlari.com

Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (212) 674 97 23 Faks: (212) 674 97 29

Genel Dağıtım
Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (212) 511 53 03 Faks: (212) 519 33 00

Kapı Yayınları, Alfa Yayın Grubu'nun tescilli markasıdır.

İSKENDER PALA

1958, Uşak doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi (1979). Divan edebiyatı dalında doktor (1983), doçent (1993) ve profesör (1998) oldu. Divan edebiyatının halk kitlelerince yeniden sevilip anlaşılabilmesi için klasik şiirden ilham alan makaleler, denemeler, hikâyeler ve gazete yazıları yazdı. Seminerleri ve konferansları geniş kitleler tarafından takip edildi ve "Divan Şiirini Sevdiren Adam" olarak anıldı. Bazı çalışmalarıyla Türkiye Yazarlar Birliği Dil Ödülü'nü (1989), AKDTYK Türk Dil Kurumu Ödülü'nü (1990), Türkiye Yazarlar Birliği İnceleme Ödülü'nü (1996) aldı. Hemşehrileri tarafından "Uşak Halk Kahramanı" seçildi. *Babil'de Ölüm İstanbul'da Aşk, Katre-i Matem, Şah&Sultan, OD, Efsane, Mihmandar, Karun ve Anarşist* ile *Abum Rabum* adlı romanlarının baskıları yüz binlere ulaştı, ödüller aldı ve yabancı dillere çevrildi. Türk Patent Enstitüsü tarafından marka ödülüyle taltif edilip adı tescillendi. 2013 yılı Cumhurbaşkanlığı Büyük Ödülü'ne edebiyat dalında layık görüldü. *Bülbülün Kırk Şarkısı* adlı kitabını ömrünün en güzel çabası sayan İskender Pala evli ve üç çocuk babası olup İstanbul Kültür Üniversitesi öğretim üyesidir.

www.iskenderpala.com
www.iskenderpala.net

"Fihimafih"ten

ANADOLULU CELÂLEDDİN

İkonion'dan Konya'ya

Başlangıcı çok eski zamanlara dayanan bir maceradır bu ve Doğu ile Batı'nın kaderini düğümleyen zamanların hikâyesi doldurur bu şehrin tarihini. Kalkan kalkana, kılıç kılıca, göğüs göğüse, fikir fikire mücadelelerin yaşandığı medeniyetler dosyalanmıştır burada. Fizik mermere, çelik cevhere vurarak yığılıp kaldı bu topraklarda; madde ruhun diline kavuştu tekrar tekrar. Hitit duvarlarını denizden gelen Firigler eritmiş ilkin. Asur bahçelerini Kimmerler çiğnemiş sonra. Lidya, Pers ve Grekler elemiş zamanını bozkırların yüzyıllar boyunca. Büyük İskender'in ordusu yağmalamış mirasını ve Roma Dönemi'nde İconium (İkonion) adıyla yeniden sahneye çıkmış. Bugünkü Konya adı oradan gelir zaten.

Dinler ile dinsizlikler arasında defalarca gidip geldi, alınıp verildi Konya. Pazarlıklar hep bu şehirden yayıldı Küçük Asya

topraklarına. İslâm ile Hıristiyanlık arasında yaşanan çarpışmanın en şiddetli selleri buradan aktı. Aziz Poul'ün başkent yaptığı şehir Bizans'ın en önemli kalesi oldu asırlarca ve Arap akıncılarının yolların üzerinde bulunmakla üç kez saf değiştirdi Konya üç asır boyunca. VII., VIII. ve IX. asırlardı bunlar. Sonra Anadolu'ya akınlar düzenleyen Selçuklu Türkleri doğdu bozkırın şafaklarında hilâl hilâl. Bir akış başlatmıştı Kınık Boyu yukarı illerden, Buhara'dan aşağılara, Maveraünnehir'e. Şehit kanıyla coşan bu akının son durağı Anadolu olacaktı ve Konya bir gönül sultanı için hazırlanıyordu. Taşı ve toprağıyla, suyu ve ırmağıyla yeni bir ruh kazanıyordu. Sükûtu büyük bir seslenişe, durgunluğu muazzam bir harekete hazırlanıyordu. Ve takvimler 1081'i gösteriyordu.

İslâm devirlerinde Kutsal Kudüs'e varmanın yolunu Anadolu'yu çiğnemek olarak algıladı Haçlı orduları ve Avrupa köylerinden, kasabalarından, şehirlerinden yola çıkan çizmeler yangın gibi, kasırga gibi dalga dalga çiğneyip durdular Konya'nın buğdaylarını. Çığ çığ olmuş katliamların faturası her defasında şehrin yarı nüfusuna mal oldu. Ne var ki kat kat acılar, yığın yığın yoksulluklar Türk kimliğini silmeye yetmedi Konya'nın; her seferinde taze bir güç ile direndi durdu. Haçlıların son umutla da eriyince Selahaddin'in imanı önünde, yakılmış, yıkılmış, yoksul bırakılmış Konya artık bir mamur kent, Konya bir emin belde olmaya başladı Anadolu'da. Adil sultanlar çağı gelmişti ve Konya yalnızca İslâm için değil, diğer dinler için de bir sığınak gibiydi.

Selçuklular, Ortadoğu'da bugün 19 devletin topraklarını içine alan bölgede büyük bir medeniyet kurdular ve Ortaçağ tarihinin 300 yılını ihtişamla yazdılar. Onlar, kısa zamanda fethettikleri ülkelerinde sayısız milleti huzur ile yönetmenin sırrını biliyorlardı. Askerî güç yerine İslâm'a samimi bağlılıklarıyla adalet ve hoşgörüyü öne çıkarıyorlar, azim ve cesareti kaba kuvvete tercih ediyorlardı. Sultan çevresindeki devlet teşkilâ-

tını güneş merkezli bir gezegenler sistemi gibi kurmuşlar ve Anadolu'daki devletlerine Konya'yı başkent yapmışlardı. Uçsuz bucaksız düzlüklere bakan saraylarında dört Kılıçarslan, iki Süleyman, iki Mesud, üç Keykubad ve üç Keyhüsrev oturdu. Konya, tarihinin hiçbir döneminde bu kadar güleryüzlü bir şehir olmamıştır sanırız. Refah düzeyinin zirvelerinde, camileri, kervansarayları, medreseleri, hanları ve hamamlarıyla ortaçağın en mamur başkentiydi o. Toprak fethini tamamlamış bir yurt, kültür ve medeniyetini de kurmuştu. Gönüller fethi için hazırdı artık.

Bütün bir Anadolu coğrafyası gibi Konya bahçelerinde de Horasan kokulu çiçekler açmaya işte bu dönemde başladı. Rengini İslâm nurundan, suyunu Maveraünnehir'den, gıdasını Ahmed Yesevi hikmetlerinden alan çiçekler demet demet oldu, ıtır ıtır yayıldı yıllar yılı. Yetişecek yeni erler için hazırlıyordu Konya kendini; ağır misafirleri olacaktı yakında, süsleniyor, güzelleşiyor, ruhunu güzelleştiriyordu. Ötelerde bir Hacı Bektaş, yakında bir Hacı Bayram... Ve Konya'da Mevlana Celâleddin, alp erenlerden Yunus Emre, Cemaleddin Aksarayi, Seyyid Burhaneddin, Ahmed Fakih, Şeyyad Hamza ve daha niceleri... Devir I. Alaeddin Keykubad devriydi ve toprak maya tutuyordu.

Her yükselişin bir düşüşü elbette olacaktır. Konya'nın zirvelerdeki yeri de başkalarının iştahını kabartıyordu artık. Nuh tufanından sonra dünya, yeni bir kasırgaya hazırlanıyordu. Bu kasırgada Konya bir kez daha ölecek ama dünyaya süs olmaya da bir kaknus doğuracaktı. Kasırga doğudan gelecekti ve tarihler adını Moğol diye yazdılar.

Belh ile Konya arasında

Bugün Afganistan topraklarında kalan Belh şehri yetiştirdiği âlimleriyle ünlüydü. Bu yüzden ortaçağ onu adıyla değil de

lâkabıyla anar: Ümmü'l-bilâd (şehirlerin anası). XIII. asrın ilk yıllarında üç yüz kadar âlimin bulunduğu Belh'te Bahaeddin Veled'e Sultânu'l-Ulemâ (âlimlerin sultanı) diyorlardı. İkinci oğlu Muhammed Celâleddin doğduğunda Belh sokaklarında gerçeğe ulaşmanın akıl ile mi cezbe ile mi varılabileceği tartışılıyor ve halk Sultanu'l-Ulemâ'nın derslerinden halka halka cezbe devşiriyordu. O kadar ki Belh sultanı bu ilgiden ürkmüş, aklı savunan Fahrüddin Razî ve Muhammed Tekiş taraftarları da âlimler sultanını hedef yapmışlardı. Geleceğin Mevlana'sı olan Celâleddin, bütün bu tartışmaların içinde, parlayan bir cevher edasıyla büyürken Cengiz'in tanrıtanımaz orduları Belh sınırlarına kadar dayandı.

Moğollar yürüyen bir ordu şehir idiler. 70.000 aile kağnı-çadırlar üstünde, kedisiyle köpeğiyle, atıyla ineğiyle yürüyor ve geçtiği yerleri çekirge orduları gibi silip süpürüyor, taş üstünde taş, omuz üstünde baş bırakmıyordu. Sultanü'l-Ulemâ, oğlu Celâleddin'deki cevheri keşfetmiş ve onun yetişeceği yeri zihninde aramaya başlamıştı. Belh'ten ayrıldıklarında Celâleddin 14 yaşlarında idi. İlk durak Nişapur'da Celâleddin'in yolu Feridüddin Attar ile kesişmiş ve onun, ileride *Mesnevî*'ye ilham kaynağı olacak ünlü eseri *Esrarnâme*'yi tanımıştı. İkinci durak Bağdat'ta, Şehabeddin Sühreverdî var idi. Ardından Halep, Malatya, Erzincan, Sivas, Kayseri, Niğde ve nihayet Larende. Diğer adıyla şimdiki Karaman. Celâleddin işte bu seyahatlerde büyümüş ve her gidilen yerde bir başka âlimin önünde diz çöküp, çiçek çiçek bal derleyen arılar gibi hepsinden ayrı bir gıda alarak Karaman'a ulaşmıştı. Her gittiği yerde saygı görmesi ve yerleşmesi için ısrar edilmesine rağmen, sanki aradığını bulmak için hep bir sonraki şehri özlemiştir.

1225 yılıydı. Celâleddin, babasıyla birlikte Semerkand'dan göç eden Şerefeddin Lala'nın kızı Gevher Hatun ile evlendi ve sırayla Alâeddin Çelebi ile Sultan Veled doğdular.

Konya sarayının sultanı I. Alâeddin Keykubad Sultanu'l-Ulemâ ve ailesini saraya davet ettiğinde Larende'ye gelişlerinin yedinci yılı dolmak üzereydi. Büyük âlim, saray yerine Emir Bedreddin Gevhertaş'ın medresesindeki mütevazı bir hücreyi tercih ettiğinde, kendisi için belki de yolun sonuna gelindiğinin farkındaydı. Biliyordu ki Belh'te bırakıp geldiği Moğollar ile burada karşılaşmak mukadder idi. Nitekim oğlunu bunun için hazırlıyor, Moğol akınlarına bir serhat şehri kesilen Konya'da manevi zaferler için öğrenci ve müritlerini ona yönlendiriyordu. Celâleddin'i çocukluğunda babasının arkasında yürürken gören Muhiddin Arabi'nin "Ne acayip bir şey görüyorum, güneş ayın arkasından gidiyor!.." sözündeki hikmet yeni yeni tecelli etmeye başlıyordu.

Bahaeddin Veled'in 1231'de vefatından sonra Celâleddin'in, babasının müridlerine karşı sorumluluğu bir kat daha artmıştı. Genç müderristen mürşitlik bekleniyordu ve o ne yapacağını şaşırıyordu zaman zaman. Bu sırada Seyyid Burhaneddin'in manevi eğitimi başlamıştı bereket versin. Daha geniş ufuklarda kanat çırpması için Şam'a gönderdi onu Burhaneddin, ta ki kapıya dayanmış olan Moğol tehlikesinden sonraki dirilişte asıl görevini yerine getirecek ruh olgunluğuna erişsin. İki yüzyıla yakın süren Haçlı seliyle yok olmayan Anadolu, şimdi Moğollara karşı direnecekti ve bu saf direnişi maneviyatın sultanları gerçekleştirecekti. O kritik devrin bütün alp erenlerini besleyecek ruh eğitimi Celâleddin ve arkadaşlarının omuzlarına yüklenmişti çünkü. Celâleddin de bu misyonunu, Moğollarla kurduğu ilişkilerde daima hissedecektir.

Bir anda açılır gül amma...

Şark metinlerinde klâsik bir hikâye vardır: Bütün zamanların en büyük âşığı bülbül, sevgilisi gülün açıldığı anı merak

eder, onu görmek için saatlerce goncanın karşısında göz kırpmadan beklermiş. Gül ise bir türlü açılmak bilmezmiş. Bülbül bütün gece boyunca gözlerini ovar, bedenini gagalar, hatta dikenlere dokunarak uyanık kalmaya çalışırmış. Nihayet tanyeri ağarırken bir an için dalar, o tedirginlik ile hemen silkinir gözlerini açarmış. Ama ne çare; gül açılmış bile...

Celâleddin içten içe gelişen, açılmak üzere hazırlıklarını tamamlayan bir gonca gibiydi. Başkalarının fark etmediği kımıldanışlar, entelektüel hummalar ve derinleşmeler içten içe alev topu gibi büyüyor, büyüyor ama bir türlü patlayamıyor, derunî çile bir türlü bitmiyordu. Gülün açılması için seher yaklaşmaktaydı. Ateşten gömleği giymenin vakti yaklaşıyordu, bunu hissediyordu.

Nihayet Moğollar Kösedağı'nda Selçuk ordusunu yenmiş ve İslâm'ın Anadolu'daki son burcu da düşmüştü. Yıl 1243'tü. Mana maddeye mağlûp olmuştu. Daha doğrusu Anadolu'nun bütün maddesi elinden alınmıştı. Konya sınırlarında açlık, sefalet ve karamsarlık bekliyordu nöbeti. Selçuk sultanlarının hâkimiyeti Moğolların eline geçmişti. Evin tek tavuğu korumaya alınmıştı memesinde süt kalmayan anne tarafından, taze bebeğe belki yumurta verir diye. Ellerdeki her şey alınmış, eller boş kalmıştı. Eller açık kalmıştı, eller Allah'a açılmak üzere açık bırakılmıştı. Son kapı, göklerin kapısıydı ve Celâleddin'den dağların bile yüklenmediği bu ağır yükün altından kalkması bekleniyordu. Moğol zulüm ve baskılarının azaltılması, felâket ve facianın yaralarının maneviyat merhemiyle sarılması ondan isteniyordu. Bütün ruhları ısıtacak ve ışıtacak güneş bekleniyordu. Ve çelik cevhere çarptı... Mana sultanı gönüllere açıldı. Dünyanın dört bir yanından ziyaretine gelen âlimler ve öğrencileri bundan böyle ona "Mevlana!" (yani Efendimiz) dediler.

Yıllar böyle akıp geçerken güçsüz, karamsar, perişan Konya 1256'da Moğol'a yenik düştü. Diğer bütün şehirlerin aksine

Moğollar Konya'ya dokunmamışlar, yalnızca surları tahrip etmişlerdi. Kaynaklar bunu Mevlana'nın kerametine bağlarlar. Menkıbeye göre Baycu ordusuyla Konya'yı kuşattığı, halkın can derdine düşüp birbiriyle helâlleştiği sırada Mevlana'dan yardım istenir. Mevlana şehrin dışına çıkıp yüksekçe bir yerde kuşluk namazına başlar. Yeşil elbiseler içindeki bu zatın birtakım büyüklüklerini gören ve haşmetinden korkan Moğollar şehre dokunmazlar. Hediye edilen para ve malları alıp Konya'yı bağışlarlar. Yalnız Baycu yemin ettiği için surlardan bir kısmı yıktırılır. Böylece tahrip ve zulümden kurtulan Konya'ya "Evliya Şehri" denilmeye başlanır.

Şems diye biri...

Evliya şehrindeki evliyanın medrese ile cami arasında akan hayatı, ders ile vaazın tadına erenler için, sınırlarının ötesinde düşmanın beklediği Konya'yı şenlendiriyor, ayakta tutuyordu. Zaman zaman Moğol komutanlarıyla görüşmeleri, içeride körüklenen menfaat çatışmalarına karşı nasihatçi tavrı ve kapısına gelen herkese değer verir tutumuyla halkın nefes almasını sağlıyor, onları zoraki putperestlik tehlikesine karşı zırha büründürüyordu. Bu arada kendisi hiç istemese de halkın nazarında bir mürşit kimliği kazanmıştı. Söyledikleri bir yerlere kaydediliyor, vaazları derlenip kitap oluyordu. Vaazlar, fetvalar, nasihatlar, dersler... Mevlana yalnızca Konya'nın değil, bütün bir Anadolu'nun, bütün İslâm diyarlarının sevgilisi, gönüller sultanı olmuştur. Ne ki bu sultana da bir gönül gerektir. Kendini seyredebileceği bir ayna; kesret içinde vahdeti, çok içinde Tek'i yakından seyredeceği bir ayna. Kendi gönlündeki akisleri seyredebileceği; belki de kendi aynasını arıtabileceği, cilâlayabileceği bir hakikat aynası. Daimî arayışlar, keder buharıyla bulandırıyordu aynayı ve berraklığı üzüntü

tozuyla yitirilmekteydi. Cilâlanmazsa bir ayna, güzelliği nasıl gösterebilsindi ki!?..

Medrese dönüşü bir ikindi vaktiydi. Garip bir yabancı kesmişti yolunu atının dizginine yapışarak. Sorular soruyor, cevaplar istiyordu ondan. Hayır hayır, soru değildi bunlar, içsel fırtınaların salıverilmesiydi zirvelerden. Cevap cevap değildi belki, ömürlük sırların kelimelerde köpürmesiydi. Aralarında öyle ruhanî bir enerji akışı vardı ki ne soruyu soran ne sorduğunu, ne cevabı veren neyi cevapladığını biliyordu. Konuşanlar lisan değil kalp idi, konuşulanlar mesele değil ilham idi. Şekil, tanımını kaybetmiş bir tasvir olmuştu; renk özünü yitirmiş bir hayale dönmüştü. Hangisi avcıydı, hangisi av; hangisi avlayandı, ya hangisi avlanan. İki denizin kavuşmasına benzetenler bu buluşmayı haklıdırlar. Mevlana o anda girmiştir uçsuz bucaksız bir aşk denizine. "Üç sözden fazla değil, bütün ömrüm şu üç söz: Hamdım, piştim, yandım..." diyecekti daha sonra, çünkü yanmaya başlamıştı artık. Yanmak ne kelime; aşkın potasında eriyecek ve süzülerek geçecekti benlikten. Bu gelen her hâliyle, her tavrıyla yakıyordu onu ve yanmaya başlamıştı kendisi de aynı alevden. Birlikte gittiler medreseye, ve birlikte içtiler aşkın ilâhî şarabını. Bir kabukta iki badem, bir bedende tek ruh gibiydiler.

Şems demişti adını soranlara ve yakmış yandırmıştı Mevlana'sını Konya'nın. Ne ders ne vaaz kalmıştı geriye. Bir medrese odası arş evi olmuş gibiydi. Sultan Veled hizmetlerine bakıyor, iki ulvî elmas birbirinin ruhunu yontuyordu. Oruç, namaz ve irşat... Mevlana'yı kitaplarından ayırmıştı ilkin Şems. Sonra ilmi terk ettirdi ona. Yıkma görevi ona verilmişti ama yeniden inşa etmek Mevlana'ya düşüyordu. Aşk havuzunu kurutan Şems, onu gözyaşıyla doldurması gereken Mevlana; şehri harap eden Şems, onu imar edecek Mevlana.

Şehir gerçekten de harap olmuş, kötü niyetliler Mevlana'larının ellerinden alındığını söyleyerek Şems'e dil uzattılar. Ay-

lar olmuştu ki Mevlana halka nasihat etmiyor, medresede ders vermiyordu ve suçlu Şems deniliyordu. Neler neler yakıştırmadılar hakkında, neler söylenmedi haklarında. Nihayet bir gün Şems sessizce gidiverdi. Sade bir yolcu gibi gelmişti, garip bir derviş gibi gitti. Konya'ya geldiğini kimse görmemişti, gittiğini de gören olmadı hiç. Yalnızca Mevlana'nın yüreğinde bir sızı. İşte o kadar. Zaman, 1246 yılı elemekteydi.

Şems'in gidişiyle muhteşem bir sükût dönemi başladı içinde Mevlana'nın. Can evinden yaralamıştı bu ayrılık onu. Uzun müddet hiçbir haber alınamadı, mektupları cevapsız kaldı. Çırpınıyor, içinde ihtilâller oluyordu. Sultan Veled'in ifadesiyle: "Damlaydı, deniz oldu; yüceydi, aşkla daha da yüceldi. Aradığı kendinde göründü, feryatlar ederek coştukça coştu. Aşk denizi köpürüp çağlıyordu."

Tam iki kış geçti üstünden bu ayrılığın. Konya halkı Mevlana'yı tamamen kaybetmenin korkusuyla Şems'i aramaya başladı Mevlana gibi. Nihayet Sultan Veled, Şam'da bir medrese bahçesinde hiçbir şey olmamış gibi satranç oynarken buldu onu. Geri dönüşünde bütün Konya halkı yollara dökülmüştü. Ondan bir haber getirene varını yoğunu bağışlayan Mevlana şehrin dışında karşıladı onu ve atının dizginlerinden tutmuş medreseye çekiyordu. Hangisi can hangisi canan belli olmayan iki dost yeniden buluştular ve medrese kapısını üstlerinden kapadılar. Ne var ki oyun tekrarlanacak ve Konyalılar ile Şems arasındaki buzlar yeniden kabuk bağlayacaktı. 1247 yılı aralığının ayaz bir gecesinde kıydılar ona. Bir rivayete göre de Şems bir daha gelmemek üzere ayrıldı candan, canandan. Şems bir ayna idi; kusurlarını, çirkinliklerini gösteriyordu insanlara. Her zaman olduğu gibi onlar da kusurlarını düzeltmek yerine tutup aynayı kırmayı yeğlediler.

Derler ki Mevlana yanmaya hazır bir kandil idi; Şems geldi, çerağı ile bu kandili tutuşturdu. Bu doğru, ama yanan kandil

hem kendini hem çerağı yaktı, ortada ikisinden de eser kalmadı, yalnızca bir aşk çerağı parladı ardından. Öyle bir çerağ ki yüzyıllar boyunca yüzbinlerce gönlü aydınlattı, yaktı, kavurdu. Onu sevenler pervaneler gibi bu çerağın etrafında döndüler, dönerken yandılar. Şairin dediği gibi:

Döndükçe etekler yelpazelenir
Döndükçe gönülde aşk tazelenir

Çekiç seslerinden gönül nağmelerine

Şems'in yok oluşundan sonra Mevlana her gece 8-9 gazel söylüyor, coştukça coşuyordu. Hamûş mahlâsını Şems'e döndürmüş, ağıt üstüne ağıt demekteydi. Her şey ona Şems'i hatırlatıyor, her hatıra yeniden ağlatıyordu. O Mevlana'nın bütün varlığında idi. Şems bir bahane, bir vasıta, bir sembol, belki sadece bir addı. İçinde yanan ilâhî aşktı.

Mevlana içinin ezikliği, kalbinin burukluğu ile Konya çarşısından geçiyordu. Başı önüne eğik, elleri yenlerinde ağır ağır ilerliyor, halk hürmetle kendisini selâmlıyordu. Kuyumcular sokağına sapınca altın döven işçilerin ritmik çekiç seslerinde ilâhî bir musiki hissetti ve yüreğindeki yeis coşkuya dönüştü. Bir müddet bu tatlı sesleri dinledi, ulvî ahengi hissetti. Ve sonra başladı dönmeye. Sağ ayağıyla attığı çark etrafında sol ayağı daireler çiziyordu. Çarşıda herkes onu izliyordu. Selâhaddin işçilerine çekiç seslerini kesmemelerini, vurmalarını, daha hızlı vurmalarını söyledi ve bir müddet sonra kendisi de aynı ahenge uyup meydana attı kendini. Şimdi iki can birlikte dönüyorlardı. Neden sonra birlikte sükûn buldular. Selâhaddin kendilerine bakan halka,

— Neye şaşkın şaşkın bakıyorsunuz, demişti. Sizler altın için çalışmıyor musunuz? İşte dükkânım altın varaklarla dolu.

Durmayın, yağma edin; hepsi sizin olsun, bana artık lâzım değil. Sonra Mevlana'ya dönüp şöyle diyecekti:

— Senin feyz ve kemalinden gayrı nesneye ihtiyacım yok. Beni nereye götürürsen götür.

Mevlana Şems'ten boşalan gönül tahtına altına çekiç vuran Selâhaddin'i işte böyle oturttu. Neyin sesini çekiç sesine, kudüm ritmini çarka vurdu. Musiki, şiir ve ilham bütünleşti. Ne ki onu geç bulmuştu, çabuk kaybetti.

Dinle neyden, bak hikâyet etmede

Gül, "çiçek" demektir ve bütün çiçeklerin şahı olduğu için biz onu gül olarak bilir, diğerlerini başka isimlerle anarız. *Mesnevî* de bir şiir formudur, ama bütün mesnevîlerin şahını o yazdığı için mesnevî deyince onun kitabını hatırlarız.

Hani Molla Camî'nin,

Men çe gûyem vasf-ı ân âlî-cenâb
Nîst peygamber velî dâred kitâb

dediği gibi. "Ben o yüce yaratılışlı hakkında ne söyleyebilirim ki?!.. Peygamber değildir ama kitabı vardır."

Selâhaddin'den nöbeti Ahî Türkoğlu Çelebi Hüsameddin devralmıştı. O bir yandan Mevlevî topluluğunun hâmisi, diğer yandan *Mesnevî* semasının yıldızı oldu ve Mevlana'daki birikimin kâğıda dökülmesini sağladı. Ney, kudüm ve şiirin Mevlana meclisinde raksa dönüşüp birbirini tamamlamasına o vesile oldu. Onun Şems ve Selâhaddin'den sonraki çileli sükûnu ve cezbesi artık fikir olgunluğuna yönelmekteydi. Diyordu ki bir rubaisinde: Sevgilinin aşkına tutulduğum ilk zamanlar feryatlarım komşularımı uyutmuyordu. Şimdi feryatlarım azaldı, aşkım arttı. Zira ateş alevlendiği zaman dumanı kalmaz." Hü-

sameddin ondaki bu derinliği en iyi hisseden kişiydi. Günlerden birinde ona bir teklifte bulundu:

— Sultanım! Gazel tarzında birçok şiirler tanzim buyurdunuz. Eğer Hâkim Senai'nin *İlâhinâme*'si, Attâr'ın *Mantıku't-tayr'ı* veya *Esrarnâme*'si gibi bir eser yazacak olursanız cümle âşıkların can yoldaşı olacaktır. Bundan böyle de âşıklar başkalarının sözlerinden ziyade sizin sofranızdan gönüllerini doyuracaklardır.

Bu sözler üzerine Mevlana, böyle bir kararı kendisinin de vermiş olduğunu söyleyerek sarığının arasından bir kâğıt çıkarıp Çelebi'ye uzatır. Bu kâğıtta müstakbel *Mesnevî*'nin ruhunu ve özünü teşkil eden on sekiz beyit yazılıdır ve Çelebi'ye oku der:

Bişnev ez ney çün hikâyet mî-kuned
Ez cüdâyîhâ şikâyet mî-kuned

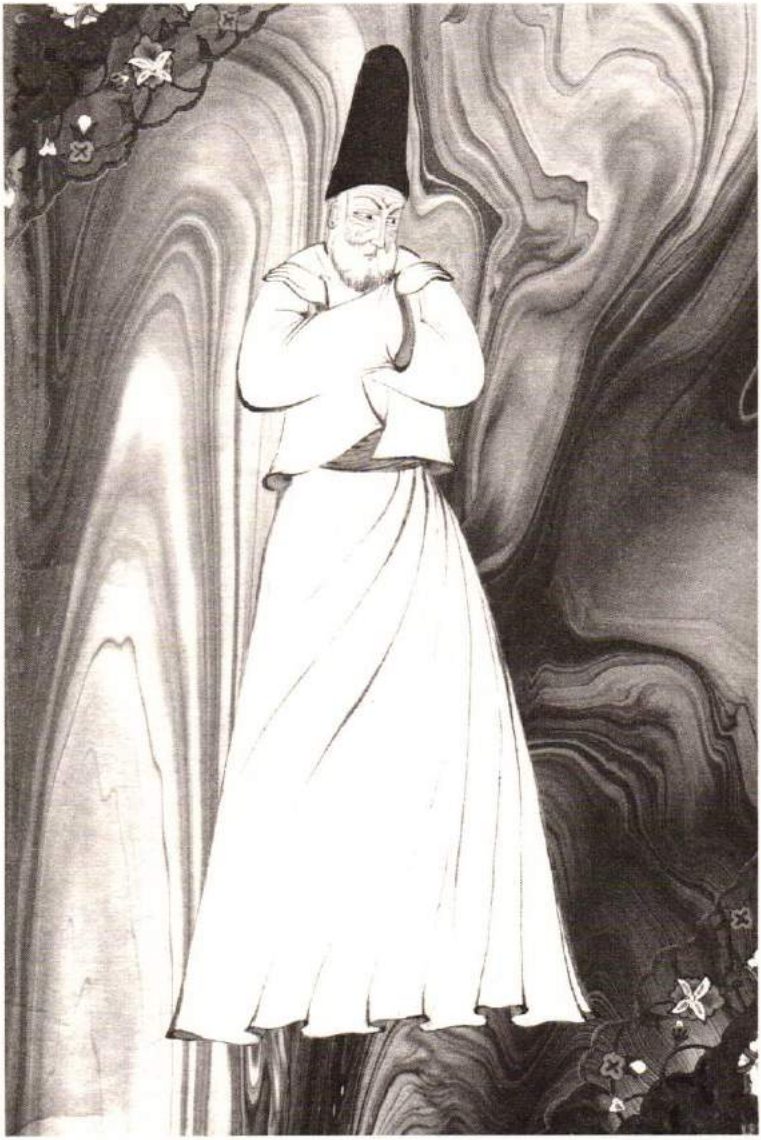
Süleyman Nahîfî diliyle bu,

Dinle neyden kim hikâyet etmede
Ayrılıklardan şikâyet etmede

demekti ve o günden sonra bütün bir ömür *Mesnevî*'ye adandı. Hiçbir kitaba müracaat etmeden ve eline hiçbir vakit kalem almadan söyledi sonra Mevlana. Çelebi yazmaya yetişemese de söyledi o. Geceler ve gündüzler boyu, evde ve yolda, dururken ve yürürken devamlı söyledi. Hüsameddin durmadan yazdı. Altı büyük ciltte toplam 25618 beyit aktı kalemin ucundan perakende sayfalara. Ciltler bir araya geldikçe birer önsöz konuldu başına. Konya'dan bir ışık yayılıyordu cihana. "Gel," diyordu Mevlana "gel, yine gel. Ne olursan ol yine gel. Putperest olsan da Hıristiyan olsan da gel" diyordu. Olduğun yerde ve olduğun gibi kal demiyordu, İslâm'ın nuruna gel di-

yordu. "Burası umutsuzluk kapısı değil!" diyordu. Mevlana Allah'a çağırıyordu. Peygamber değildi ama Allah'a çağırıyordu. İlham ile çağırıyordu, samimiyetle çağırıyordu. Ta ki 17 Aralık 1273 gecesine, şeb-i arus'a dek. Şeb-i arus, yani düğün gecesi. Müstesna âşığın, "Can Musam Tur Dağı'na çıktı; benim buluşma zamanım geldi" dediği geceydi o. "Ölümümüzden sonra mezarımızı yerde arama. Bizim mezarımız ârif kişilerin gönüllerindedir." dediği geceydi.

Hangi beşerî güç boyun eğdirebilir, ölümü düğün gecesi anlayan insana? Hangi tarih, hangi zaman, hangi ömürdür yenebilecek onu? Bunun için hiç unutulmadı Mevlana. Yedi yüz bunca yıldır hep gönüllerde yaşadı. Mevlana'nın yolu hep bir aşk medeniyeti olarak yaşadı. "Aşk benden doğmadı, aşk beni doğurdu" diyordu. Aşk çocukları onun terbiyesinden geçerek yaşadı yüzyıllar boyunca. *Divan-ı Kebîr* ve *Mesnevî* başta olmak üzere *Fîhi mâ Fîh, Mecâlis-i Seb'a* ve *Mektûbât*'ı okuyarak tanıdılar aşkı. Eserleri dünyanın dört bir yanında değişik dillerde okundu, öğretileri yüzlerce şaire ilham kaynağı oldu. Osmanlı cihan devleti başta olmak üzere pek çok millet ve devlet içinde Mevlana bir gönül sultanı olarak anıldı. Ruhu şad, sırrı kutsal olsun!..



METİNLER

DİNLE NEYDEN[1]

Dinle! Ayrılıklardan nasıl şikâyet etmede şu ney, ve nasıl anlatmada ayrılıkları, dinle:

"Erkek ve kadın herkes ağlayıp inliyor feryadımdan; ağlayıp inliyor herkes beni kamışlıktan kestikleri gün başladığım feryadımdan...

Özlemimi açmaya bir kalp istemedeyim oysa ben, ayrılıktan parça parça olmuş, beni anlayacak bir kalp istemedeyim.

Hani vuslat zamanını arar ya aslından uzak düşen kişi, durmadan aslını arar ya hani!..

Her toplulukta ağladığım bu yüzden benim, her yerde inlediğim bu yüzden... İyilerle dost olmam da, kötülerle oturup kalkmam da bu yüzden...

---

1 Mesnevî'nin başında yer alan bu on sekiz beyit, Mevlana'nın kendi yazdığı tek metindir. Mevlevîlerce çok önemli ritüeller oluşturan ve değişik yorumları yapılan bu beyitlere Mesnevî'nin özü diye bakanlar vardır.

Herkes dostum oluyordu kendi zannınca benim, kendine yakın buluyordu çokları... Ne çare araştırmadı kimsecikler içimdeki sırları, ve kimse anlamadı ayrılıktan şikâyetimi... Oysa sırlarım çığlıklarımdan hiç de uzak değildir benim... Keskin bakan görür, ve dikkatle dinleyen duyar onları. Yazık, yazık ki her gözde yok o nur, her kulakta yok o dikkat!.. Gizli değildir elbette ten candan; ve can tenden gizli değildir. Lâkin canı görmek için izin çıkmadı kimseye..."

Hava değildir neyden çıkan bu ses, ateştir söyledikleri, nefes nefes ateştir. Ve yok olsun kimde yoksa bu ateş!..

Bir aşk ateşidir içini yakan neyin... Hani bir aşk coşkusu gibi içine düşen meyin?!..

Sevgiliden ayrı düşmüşü teselli eder bir ney, yoldaş olur ve musiki perdeleriyle yırtar âşığın sır perdelerini; sırdaş olur...

Kim gördü ney gibi hem zehir hem tiryak, hem dert hem dermanı başı!?.. Kim gördü ney gibi hem özlemde, hem sarmaş dolaşı...

Kanla dolu yoldan bahsetmede hep ney; aşk yolunun, Mecnun'un gittiği yolun öykülerini dillendirmede hep...

Hani akılsızdır ya sırdaş olan akla, hani zordur ya müşteri bulmak kulaktan gayrı dile...

İşte o hâldeyiz ki zaman erimede üzüntümüzden bizim, anlar yolunu şaşırmada... Ve günler yanışlara yoldaş durmada...

Geçip gidiyorsa varsın geçsin gitsin günler; yok korkumuz ondan... Ey temiz yaratılışın biriciği, hemen sen yanımızda kal, yeter...

Günler uzadıkça uzadı nasibi olmayan için, ve suya kandı balık dışında her şey (bencileyin bir balık kaldı susuz)...

Pişkinin hâlinden ne anlasın ki ham... Öyleyse sözü kısa kesmek gerek vesselâm!..

Mesnevî I, b. 1-18

AMBARDAKİ FARELER

Dünya harmanında buğday toplayıcılarız biz; fakat kaybolmada bütün topladığımız buğdaylar.

Aklımızı başımıza aldığımız yok hiç. Anlayamıyoruz nedense azalan buğdayın ambara giren fareden, şu düzenbaz fareden olduğunu...

Fare ambarımızı delmiş... Ve hile harap etmiş buğdayımızı...

Ey Hakk'ı isteyen can! Öncelikle kurtulmanın çaresini ara ambara giren şu fareden de, sonra buğday toplamaya çalış...[2]

Mesnevî I, b. 377-380

2 Mevlana burada buğdayı "güzel huylar, gönül huzuru, güzellik ve iyilikler", ambarı "beden ve varlık", fareyi de "nefis ve arzular" için birer sembol olarak kullanmıştır.

SIR ODUR Kİ GİZLİ GEREK



Sır odur ki gizli gerek, hem doğru değildir söylemek. Esrarını gizleyenin boynu bükük olmaz demek.

Üç şeyin gizli gerek der bilgeler; paran, yolun ve düşünceler...

Bu üçünün çoktur düşmanı. Gizlersen eğer ne soranı bulunur, ne arayanı.

Yakının olsun, isterse uzak; birine söylersen sırrını, artık ona veda et! İki dudağı aşarsa yayılır çünkü sır.

Mesnevî I, b. 1084-1087

DİLİ KONTROL EDEBİLMEK

Yaydan fırlayan ok gibidir ağızdan çıkınca bir söz. Ve hiç geri dönmüş değildir atıldıktan sonra bir ok.

Seli başından bağlar ileriyi gören kişi. Ve geçtiği yerleri harap eder baştan bağlanılmayan sel.

Ne tükenmez hazinesin sen ey dil ve ne devasız bir dert!..

Mesnevî I, b. 1724-1726

DAHA USTA RESSAMLAR

Gizli bilginin gönle nasıl yansıdığına örnek mi istiyorsun...

Anadolulu ressamlar ile Çinli ressamların öyküsünü oku:

"Biz daha usta ressamız!" diyordu Çinliler... Ve "Bizim ustalığımız daha üstün!" demekteydi Anadolu ressamları.

"Kimin haklı olduğunu anlamak için sizi sınamak gerek!" deyiverdi sultan.

Huzura geldiler sonra Çinli ve Anadolulu ressamlar. Daha iyi biliyordu resim yapmayı sanki bu ikinciler.

"Bize bir salon ayırın" dedi Çinliler, "O hâlde karşısı da rakiplerinizin olsun!" dedi sultan.

Yüz yüze iki salondan birini Çinliler aldı böylece; diğerini Türkler. (Araya bir perde de çektiler görünmesin diye sanatları.)

Yüzlerce çeşit boya istediler sonra Çinliler sultandan ve o da açtıkça açtı hazinelerinin kapısını.

Çinlilere boyalar bağışlanmadaydı her sabah hazineden. Renk renk, çeşit çeşit boyalar...

Oysa "Pası gidermek gerek!" diyordu Türkler, "Pası gidermek gerek! Yoksa ne resim işe yarar, ne boyalar, ne de renk!"

Ve kapandılar içeriye, duvarı cilâlamaya koyuldular. Gökyüzü gibi berrak, yıldız kadar ışıltılı yüzeylere döndü duvarlar cilâlanmaktan...

Yüzlerce renk içinde, renksizliğe yalnızca bir yol vardır! Ve buluta benzer tüm renkler... Renksizlik ise aydır.

Bir ışık görürsen bulutta; bir parlaklık görürsen... Bil ki o ancak güneştendir; yıldızdan, ya aydandır.

Yapıp bitirince resimlerini Çinliler, sevinçle başladılar çalmaya davulları.

Salona geldiklerinde sultan ile adamları, çıkıp gidecek oldu başlarından akılları. Öyle güzeldi baktıkları resimler, öyle muhteşem... Akılları başlarından gideyazdı gerçek...

Sonra Türklerin olduğu salona girdi sultan. (Salon boş, hem bomboştu... Tam öfkelenmişti ki...) Aradaki perdeyi kaldırıverdi bir ressam...

Ve özenle cilâlanmış duvarlara yansıdı o güzelim resimler, Çinli ressamların sürdüğü muhteşem renkler, görülmedik nakışlar...

Salonun o yanında ne görmüşse bu yanındaki duvarda onu cilâlanmış gördü böylece sultan.

Şimdi resimler yalnızca akılları değil canları da alacak olmuştu. Ve gözbebeklerini gözyuvalarından kapmadaydı renkler...

* * *

Efendim! Anadolu insanları o sufilerdir ki, sabah akşam tekrarlanacak ayinleri, kitapları yahut hünerleri yoktur belki...

Ama gönüllerini cilâlamışlar, kinden, tamahtan ve hırstan arındırmışlardır...

Aynanın arı oluşu, gönlün özelliğidir. Ta ki sonsuz şekiller ve suretler oraya vursun, orada görünsün...

Onlar (gönüllerini cilâlayan sufiler), düşünceden geçmiş, aydınlığa ermişlerdir; varlıklarını boğazlamış, irfan denizi kesilmişlerdir.

Onlar, ölüme bile gülümserler, hani herkesin ürktüğü ölüme...

Onların cilâlı gönüllerine zarar veremez kimsecikler... Hani sedefe zarar gelir de inciye gelmez ya!..

Onların olduğu yerde akıl ya susar, yol azıtır ya da... Gönül ya onlar olur; ya da onlar gönül!..

Hem sayıya sığar gönül, hem sayısızdır. Ve gönül nakışından gayrı, ebedî kalmaz hiçbir nakış.

Onlar ki sonsuza dek yeniden, yeni nakışlar vururlar gönle, perdesiz olarak görünen nakışlar...

Gönüllerini cilâlayanlardır kokudan kurtulanlar ve kurtulanlar renkten de. Her solukta durmadan dinlenmeden bir güzelliği, dinlenmeden durmadan bir güzeli seyrederler her nefes...

Mesnevî I, b. 3466-3493

ITIR SATANLAR



Bir düşünceden ibaretsin sen ey kardeş, yalnızca bir düşünceden... Gerisi ya kemiktir, ya kıl...

Düşünceni bir gül sayalım istersen, a kardeş, bedenine de gülün dikeni diyelim... Soyutunla (renk renk düşüncelerinle) bir gülistan olursun da sen, somutundur külhana atılacak odun (diken).

Seni yüzlerine, yanaklarına sürer insanlar, eğer gülsuyu gibi lâtif kokuyorsan... Eğer sidik gibi pis ise kokun, dışarıya atarlar seni...

Itır satanların tezgâhlarına bir bak! Nasıl da yerleştirmişler, her cins kokuyu kendi grubunun içine...

Cinsleri yine kendi cinsleriyle karıştırır onlar; uygunluktan bir güzellik, bir süs meydana getirmek için...

Güzel kokuların yanına koysalar şekeri de, mercimeği de ve şekere karışsa mercimek... Attar elbet ayırır onları birbirinden, ayıklar mercimekleri şekerden, ayırır da öyle satar.

Ruhlar âleminde tablası devrilince ruhların, ve şişeleri kırılınca ıtırların, birbirine karıştı bütün ruh kokuları insanların... İyiler ve kötüler, birbirine karıştı...

Ve karışık ruhların iyisini kötüsünden ayırmak için Tanrı elçiler ve kitaplar gönderdi insanlara birbiri ardınca.

Elçiler gelmezden evvel bize, hepimiz birdik, bir tek topluluk olarak görünüyorduk... İyi miyiz, kötü müyüz, kimse bilmezdi hâlimiz...

Kalp para da geçiyordu dünyada, altın sikke de... Gece yolcuları gibiydik biz de; gafil ve bilgisiz...

Kutlu Elçi gün gibi doğunca üstümüze, "Sen uzaklaş ey kalp olan, karışık olan!" dedi ve "Ey saf olan, temiz olan, sen yaklaş bize!"

Bu alçak kalpazanlar, ikiyüzlüler, hep düşman olur aydın ve nurlu yüzlülere... Hani kalp paranın altın sikkeye düşmanlığı gibi...

Mesnevî II, b. 278-289

GERÇEK SEVGİLİNİN KUCAĞINDA

İster manalar dünyasına ait olsun aşk, ister mecazlar dünyasına... Gerçek aşkın sevgilisinde, suret aranmaz asla.

Surete âşık olsaydın eğer, sevgili ölünce bırakır mıydın hiç onu?

Sureti henüz üzerindeyken bu terk ediş niye o hâlde?!.. Ey âşık! Hele arayıp sor bakalım; kim senin gerçek sevgilin?!..

Duyularla eğer algılansaydı sevgili, her duyunun algıladığına vurulurdun sevgili diye.

Aşkı vefa ise eğer artıran, nasıl olur da vefayı giderir suret?!..

Seven ile sevilen: Güneş ışığı duvara vurmuş gibi!.. Kendinde olmayan bir parıltıyı, onu sevmekle elde eden duvardır burada seven... Ve güneştir sevilen.

O hâlde bir çamur kerpicin (insanın) güzelliğine gönül kaptırmak da neyin nesi ey temiz yaratılışlı kişi!.. Sonsuz olan gü-

zellik dururken; bütün güzelliklerin kaynağı ve aslı dururken?!..

Aklının öngördüğüne âşık olan ey!.. Ve kendisini surete tapanlardan üstün gören ey!..

Senin duygularını akıl ışığıdır kamaştıran. Hani bakırın üstündeki altın yaldız gibi...

İşte o altın yaldızlardır insandaki güzellik. Yoksa nasıl olur da pas tutardı bakır ve nasıl olur da yaşlanırdı sevgililer?!..

Mesnevî II, b.703-712

KADERİN OKU

Bir saman çöpüne benzer şu dünya; kader rüzgârının önünde uçuşup duran bir saman çöpüne... Öyle âciz, öyle çaresiz...

Kader üstü bir akıştır ki felek, hükmeder her şeye... Bazen yükseltir onu kader, ve bazen alçaltır... Sağlamdır bazen de, bazen kırık dökük ve perişan...

Kimi zaman sağadır dönüşü, kimi zaman sola... Bakarsın gül bahçesi her taraf, bakarsın diken tarlası...

Eli gizlidir kaderin ama kalemi yazı yazmadadır ortalık yerde... At dönüp dolaşmadadır meydanda da binicisini gören yok.

Kaderin uçup giden şu okuna da bak... Apaçık görünüyor ok, ama nerede onu fırlatan yay?!.. Canlar bedenlerde belli, ya nerede canlara can veren!..

Uçup giden şu oka da bak, şu kaderin okuna... Bildiğin yaydan atılmamıştır o ok, her şeyi bilenin yayındandır geliş...

Oku kırma sen, kendi öfkeni kır asıl, kızgınlığını kır... Dikkat et, öfke gözü, sütü kan gösterir sana, dikkat et!..

Görüntüler dünyası âcizdir; somut olan zayıf, ve madde elbette bağlı. Oysa pek güçlüdür soyut âlem, ve pek üstündür mana!..

Tuzağa tutulmuş avlarız biz... Anlamayız kim kurmuştur bu çeşit tuzağı; neden kurmuştur anlamayız?!.. Çevgân önünde bir topuz biz, yuvarlanmadayız... Nerede çevgânı topa vuran?!..[3]

Nerede bu yırtan ve diken terzi, nerede? Nerede geceyi ve gündüzü giydiren?!.. Ya nerede üfleyip bu ateşi yakan ve yandıran, nerede?..

Tanrı isterse eğer, biz bir göz yumup açasıya, Peygamber'in sadık dostu Ebubekir'i kâfir ediverir; isterse de dinsizi kendini ibadete adamış bir kula çevirir.

İşte bu yüzden, sırf bu yüzden, benliğinden kurtulmadıkça nefsin tuzağından emin olamaz bir insan. Dosdoğru bir yolda yürümektedir özü temiz bir kişi... Ne çare o yolda nefis, şeytan ve haydutlar, yol kesmede kafile kafile... Kurtulabilenler, ancak Tanrı'nın lütfuna erenlerdir...

Mesnevî II, b. 1300-1313

---

3 Bu beyitte geçen kader-insan ilişkisi Güy u Çevgân adlı oyuna benzetilmiştir. Polo'ya benzeyen çevgân (çöğen) oyununda iki takım oyuncuları, ellerindeki sopa (çevgân) ile ortadaki topa vurarak onu karşı takımın kalesine iletmek isterler. Mevlana insanı bu topa, kaderi de çevgâna benzeterek mutlak iradenin gücünü anlatmak istemektedir.

LOKMAN İLE EFENDİSİ

Ne vakit sofra hazırlansa, Lokman'ı çağırtırdı hemen efendisi. Önce Lokman elini uzatırdı yemeğe, sonra efendisi başlardı yemeye.

Lokman'ın yediği kaptan yemekti âdeti, ve ayrık kaba israf derdi. Lokman'sız sofrada iştahı kapanır, onunla yemeyi dirlik bilirdi.

Bir karpuz hediye gelince efendiye, seslendi de oğluna "Lokman gelsin!" diye...

Sıcak mı sıcaktı gün... Gelince Lokman, bıçağı iştahla sapladı efendi karpuza... Ve bir dilim kesip koydu önüne... Sanki buz şerbeti sunuldu susuza... Ve başladı yemeye Lokman.

Bir dilim daha!.. Şeker gibi yiyordu, öyle tatlı, öyle neşeli...

"Ye!" diye diye, dilimlerin sayısı gelmişti on yediye...

Efendisi aldı sonra bir dilim kesip yeniden, "Tatlı galiba karpuz, hele bir bakayım!" diye içinden.

Lokman'ı istekle yer görünce, gönlü doldu. Galiba iştah ve arzu ile karpuza mağlûp oldu.

Yer yemez ağzını yakmıştı karpuz. Diline ve ağzına değmişti sanki acı bir tuz.

Sustu kaldı bir müddet, hiç konuşmadı. "Ey canımın canı!" dedi, Lokman'a neden sonra...

"Bu zehiri nasıl yedin bitirdin; eziyeti lütfa nasıl karşı getirdin?!.

Nedir bunca sabırlılık, nedir bu sabır?!. Cana düşmanlık mı oldu şimdi tahammülde sınır?!

Neden bildirmedin acılığını, bildirmedin kibarca neden?!.. Maksadı sakladın hele neden?"

Dedi ki Lokman: "Efendim! Senin nimetinden çok faydalandım ben. Çok beslendi tenim ve canım nimetlerinden...

Sencileyin bir efendinin, ayıptır sunduğu bir şeye acıdır demek ve nimetine yüz buruşturup ekşi surat göstermek...

Bedenimde bellidir hakkı nimetlerinin; saymakla biter mi nasibi her kemiğin, ya ki derinin!?..

Katlanamayacaksa acısına senden bir acı lokmanın; toprak serpilsin başına da, canına da bu Lokman'ın.

Değil mi ki senin lütuf elindendi bu karpuz... Bana şeker tadı gelir onun acılığından, gelmez tuz.

Çünkü sevgidir bal eden ağuyu. Ve sevgidir altın eden bakırı...

Mesnevî II, b 1510-1580

SUSUZ MUSUN? SU, ELBETTE ARAR BULUR SENİ!

Arslan yaratılışlılar da yaşar şu dünyada; zulüm görenlerin ve ezilenlerin feryadını duyunca yardıma koşan arslanlar da...

Nerede olsalar duyarlar ezilmişlerin çığlıklarını onlar ve yetişirler imdada, tıpkı Tanrı'nın rahmeti gibi...

Bütün yıkıntılarına direktir cihanın onlar; bütün çaresizliklerine destek... Gizli dertlerine hekim, ve hastalıklarına doktor...

Onlarda bulunur sevgi de, yiğitlik de, merhamet de... İşlerinde Tanrı gibidirler hep, yaptıkları için rüşvet almazlar ve yaptıklarından da sorumlu tutulmazlar...

"Neden yapıyorsun bu iyiliği, nasıl böyle candan gönülden yapıyorsun?" diye sorulsa, "Bir garibin acısına yüreğim dayanmadığı için!.." derler.

İyilik konusunda arslan kesilen yiğit -ki avı sevgidir onun, merhamettir- bir ilâçtır şüphesiz. İyileştirmek için hastalıktan başka kimseyi aramayan bir ilâç!..

Nerede varsa bir dert, elbet gider deva oraya... Nerede engin bir yer olsa, elbet akar sular engine.

Hasta mısın; derdin mi var, deva sana gelecektir. Susuz musun? Su da arar bulur seni.

Ey kişi! Merhamet suyu gerekse sana, alçalmaya bak, alçakgönüllü olmaya bak. Sonra nasıl oluyormuş gör, merhamet şarabını yudumlayıp kendinden geçmek!..

Ey oğul! Tanrı'nın merhameti içinde merhameti vardır. Aklını kullan da yeter deme rahmete, hepsini iste ne varsa!...

Mesnevî II, b. 1933-1941

ALÇAL Kİ YÜKSELEBİLESİN



Toprakçasına alçak gönüllü ol da sen
beylere bey yapayım seni!.

Yukardan enginlere akar da hani bir su, en aşağıya varınca yükselir ya (buhar olup)...

Ve yerin altına girmeyince bir buğday, başak olup yükselemez ya başını!

Toprağa düşmeyince bir tohum da, elbette meyve olup baş çekemez göklere.

Aslı göktendir her nimetin, can için gıda olmaya alçalıp inerler yere.

Alçakgönüllülük gösterip yere inince de her bir zerre, bir parçası olur canın, can taşıyan insanın...

Ve cansız hiçbir şey iken tekrar Arş'a yükselir böylece insan kılığına girip, şad olur.

Mesnevî III, b. 457-464

AKIL İLE RUH

Aziz dost!.. Kulak tut sözüme! Dinle beni: Aklın tutsağıdır duygu, akıl da ruhun...

En zor ve en karışık işleri bile kolayca yapar akıl, eğer tutsak elini çözüverirse ruh...

Duru bir ırmağı andırır ruh, tertemiz bir ırmağı... Tensel düşünceler ve nefse ilişkin arzular da ırmağın üzerini kaplamış bir avuç çerçöp...

Eğer bir yana itiverirse aklın eli o çerçöpü, ırmak kendini gösterir, berrak ve duru...

Dünya arzuları kaplarsa suyun yüzünü eğer... Eğer hayvanî arzular baskın olursa tende... Nefis gülmeye başlar o vakit, ve akıl ağlamaya...

Heveslerin ve arzuların elleri bağlanınca çözer çünkü aklın elini Tanrı...

Sana kumanda etmeye başlar o zaman akıl, seni çekip çevi-

rir... Önceleri sana hâkim olan duygular mahkûmun olur sonra, buyruğuna uyarlar bir bir...

Aklı hâkim ve duyguları mahkûm olan kişidir uyanık iken de rüya gören ve kendisine göklerin kapıları açılan...

Mesnevî III, b. 1824-1831

BİR İKSİRDİR SABIR

Demirden kıvrımlar yaptığını gördü Lokman, ziyaretine gittiği vakit Davud'un.

Demiri halka halka yapıyordu o ulu sultan; sonra birbirine geçiriyordu tek tek.

Zırhın nasıl yapıldığını görmemişti Lokman o güne dek, hatta bilmemişti bu sanatın nasıl bir sanat olduğunu da. Hayret içinde kaldı, şaşkınlığı arttıkça arttı.

"Bir sorsam acaba kendisine!.." diyordu içinden "Neden geçirmede halkaları birbirine?"

Sonra caydı bu fikrinden, "Sabretmek gerek!" dedi, "Sabır ki hedefe giden rehberdir!"

Sormasam da açıklar elbette o bunun nedenini. Diğerlerinden daha iyi uçmaz mı hem sabreden kuş!..

Sorarsam belki gecikir onun açıklaması ve kolay olan zorlaşır birden sabırsız için!..

Böyle sabretti bir süre Lokman. O arada işini bitirdi Davud... Ve giyindi zırhını tamamlayarak. Lokman, sabrın yararını gördü; halkaların ne işe yaradığını da...

"Ey temiz gönüllü!" demişti Davud, "Savaş sırasında yaralanmayı önler bu güzel giysi!"

"Sabır da kutlu bir giysi" diye karşılık verdi Lokman, "Üzüntüyü önlüyor o da."

Tanrı yüzbinlercesini yarattı kimyanın, ama sabır iksiri gibisini hiç yaratmadı!..

Mesnevî III, b.1842-1854

ÖLÜMÜN RENGİ



Herkese kendi rengindedir ölüm... İyi de görünür parlak bir aynada, kötü de!..

Aynada güzeldir güzelse yüz, çirkin yüz de çirkin elbet!

Ölümden korkup kaçıyorsan eğer, kendi çirkinliğindir seni korkutan...

Ölümün yüzü değil çünkü çirkin olan, belki kendi yüzündür aynada yansıyan ve görüntüsüyle canını ürküten.

İyinin de sende büyümüştür fidanı, kötünün de. Kendi elinde kazandığındır güzel de, hem çirkin de...

Mesnevî III, b. 3461-65

İKİ BEDENDE TEK GÖNÜL

Ansızın hastalanıverdi Mecnun... Derdi, ayrılık derdiydi.

Özlem ateşiyle kaynadı kanı ve düğümlendikçe düğümlendi gırtlağına acılar, düğümlendikçe düğümlendi dertler, ve şiştikçe şişti boğaz...

Tedavi için gelen hekim "Çare yok," dedi, "Damarını yarmak ve kan almaktan gayrı bir çare yok...

Kanı defetmeye de hacamatçı gerek üstelik..." Çağırdılar hünerli bir hacamatçıyı, geldi koşarak.

Kolunu bağladı ilkin ve sonra şiş olan yeri deşmeye koyuldu.

Bir nara attı ki o sırada, huyu aşktan ibaret olan âşık...

Diyordu, "Paranı al ve git ey hacamatçı, bırak kan almayı, ölürsem öleyim ben... Hatta ko ölsün şu köhnemiş beden!..."

"Bundan mı korkuyorsun?" dedi hacamatçı, "Ey Mecnun, bundan mı korkuyorsun?!.. Kükremiş erkek aslandan bile korkmayan sen, bundan mı korkuyorsun?!.."

"Hani senin çevrene toplanır ya akşam olunca kurtlar, aslanlar, ayılar... Hani yaban sığırları ve vahşilerin hepsi, saf saf olup...

Aşktan ve coşkudan başka bir şey görmezler hani onlar sende. Ve insan kokusu almazlar asla varlığından.

Aşk nedir, sayende biliyor şimdi kurt, aslan ve ayı..."

Artık aşktan kör olan kişi köpekten de aşağı olmasın mı?!..

Köpek ki aşktan bir damar taşımasaydı, yedi uyurların peşine takılıp gitmezdi Kıtmir, takılıp gitmezdi o gönül erlerinin peşine...

Soyu şöhrete erişmiş olmasa da şu dünyada Kıtmir'in cinsinden çok köpekler vardır, aşktan da anlayan...

Sen şimdi aşk yüzünden kendi cinsinden bile bir koku almazken ya kurt ile koyundan nasıl alacaksın aşk kokusunu?!..

Aşk olmasaydı varlık var olur muydu sanırsın? Aşk olmasaydı ekmek gelip seni bulur muydu sanırsın?"

"Hacamatçı!.." dedi Mecnun, "Aşkı sen ne bilirsin?!.. Boğazımdaki yaradan değildir çekincem. Sabrım taş bağırlı dağlardan artık benim.

Ne ki yarasız durmaya tahammülüm yok. Yaralara âşığım ben; koşa koşa giderim hem onlara.

Varlığım Leyla ile doludur, Leyla'nın açtığı yaralardır azığım. Ben bir sedef, ve odur içimdeki inci... Her sedef, incinin özellikleriyle dopdoludur elbet!..

Ey aşktan bahseden hacamatçı! Asıl korkum o ki, sen beni hacamat ederken Leyla'yı yaralayacaksın.

Zira, gönlü açık herkes bilir benimle Leyla arasında bir terk, bir ayrılık gayrılık olmadığını..."

Mesnevî IV, b. 1995-2019

KUŞUN AVCIYA ETTİĞİ

Tuzağına bir kuş takılmıştı, seviniyordu adam. Kuş dedi, "Ey bağışlaması çok olan efendi!..

Nice koyunlar yuttun sen, nice öküzler yedin... Hatta develer kestin kurban diye...

Seni doyurmadılar da hiçbiri, beni yemekle mi doyacaksın?

Salıver beni de; üç öğüt vereyim sana karşılığında.

Akıllı mı olduğunu anla o vakit, ya akılsızlık mı ettiğini.

Avucunda söyleyeyim ilkini ve ikincisini duvar üzerindeyken.

Üçüncü öğüdü ağaç dalına konduktan sonra diyeyim; ta ki ışık gelsin bahtının mumuna sözlerimden..."

Razı oldu adam ve çıkarıp tuzaktan aldı eline kuşu. Açınca avucunu şöyle dedi kuşcağız: "Olmayacak şeye inanma, söyleyen baban da olsa! Bu ilk öğüdüm sana!"

Uçurdu adam kuşu, dinleyince ilk sözlerini. Kuş duvara ko-

nunca, "Gam çekme geçmiş şeye; elinden gideneyse haset etme asla!" diye tembihledi ilkin ve..."

... sınamak için avcıyı, sohbete durdu sonra kuşcağız, "On dirhem ağırlığında bir inci vardı karnımda...

Devlet kuşuydu başına konan senin ve iyi bir gelecekti çocuklarına... İncim bir anahtardı seni ululayacak ve bir formüldü zengin edecek.

Ama kaçırdın işte, kısmetine düşmedi inci. O inci ki dünyada bulunmazdı eşi."

İnlemeye başladı bunu duyunca adam. Hamile kadın doğurur gibi inlemeye başladı.

Oysa, "Geçmişe gam çekme, dememiş miydim sana ben!" diyordu kuş duvardan ve devam ediyordu:

"Geçen geçti artık; şimdi bu keder niye?!.. Sağırsın ya sen, ya dinlemedin öğüdümü boş diye!"

Hani inanmayacaktın olmayacak şeye, ilk öğüdümü hatırlasana!..

Vücudumun tamamı bile üç dirhem gelmezken benim, on dirhem inci nasıl olsun içimde!"

Adam kendine geldi bu sözden, kendinden utandı. "Hani?" dedi "üçüncü öğüdün, bari onu tutayım!"

Cevapladı kuş hemencik: "Sanki pek iyi dinledin de ilk ikisini, üçüncüyü istersin beyhude!..

Çorak yere tohum atmaktır bir gafile öğüt vermek.

Yırtığı yama kabul etmez cahilliğin, bir de aptallığın... Hikmet tohumunu boşa serpme o hâlde!"

Mesnevî IV, b. 2245-2265

YAZI VE KARINCALAR

Küçük bir karıncaydı... Kâğıt üzerine bir şeyler yazdığını gördü kalemin... Gitti, bu sırrı diğer karıncalara anlattı:

"O kalem," dedi "kâğıt üzerine şaşılacak şeyler yazdı. Fesleğen gibi, susam gibi kırık harfler, gül yaprağı misali parlak renkler koydu kâğıda."

"Parmaklardır o sanatı yapan!" dedi karıncalardan biri, "işi gören kalem değil, parmaklardır asıl!.."

"İş ne parmaktan, ne kalemden geliyor," diyordu üçüncü karınca, "iş asıl koldan geliyor. Koldaki güçtür çünkü zayıf parmaklara kalemi tutturan; sonra yazdıran..."

Uzadıkça uzamıştı görüşler: Elden, koldan, bedenden, diyordu diyenler... Karıncaların beyine kadar ulaştı konuşmalar. Zeki idi karınca beyi, anlayışı vardı:

"Suretten bilmeyin bu hüneri, görünüşten bilmeyin..." diyordu o, "çünkü haberi bile yoktur böyle şeylerden uyuyan ya ki ölen bir kişinin.

Bir elbiseye benzer gerçekte görünüş ve suret... Cansızdır, hem akılsız... Oynamaz ve kıpırdamaz..."

Habersizdi karınca beyi; Tanrı'nın lütfü olmasa, akılların ve gönüllerin cansız kalacağından habersizdi...

Bir an olsun akıldan yardımını kesecek olsaydı Allah, ne akılsızlıklar görürdük akıllı sandığımız insanoğlundan, hem ne akılsızlıklar...

Mesnevî IV, b. 3721-3729

EŞEKNAME

Bir eşekçiği vardı bir sakanın; eziyet ve sıkıntı yemiş, bağrına dert çökmüş bir eşekçiği...

Sırtında yağırlar olmuştu ağır yüklerden, bedenine ağrılar dolmuştu. Ölümüne talip idi artık biçare!..

Arpayı geçin bir kalem, kuru samana bile hasretti hayli zamandır. Sırtındaki yaralar mı? Elbette demir şişin acısıyla kan içre kandır.

Acıdı ahırcıbaşı görünce bu hâli. Tanıyordu ya sahibini. Dedi "Konuşayım bari!.."

Selâmdan sonra, "Saka!" dedi "Nedir eşeğin bu hâli; niçin böyle zayıftır, ve neden kalmamış mecali?!.."

"Benim fakirliğimdendir!" diyordu saka, "Muhtaçlığımdan ağzı kapalı kaldı eşeğin, ne yem görür oldu gözü zavallının, ne arpa?!.

"Birkaç gün bana teslim et şu karakaçanı!" dedi ahırcıbaşı,

"Sultanımızın ahırında sefa sürsün bir vakit!"

Sahibi sevindi hem, hem dua etti bu şefkatli adama. Verdi eşeğin yularını eline ve yolladı padişah ahırına.

Bol samandan ve sebil yulaftan semirmiş atları ilk orda görmüştü eşek. Arap atlarıydı bunların hepsi sevinçle ömür süren...

Ayaklarının altında ahır temizlenmede, ağızlarının önünde arpa sulanmadaydı. Hiç eksilmiyordu arpa ve saman, ve herbiri vaktinde yiyip kanmadaydı.

Seyisler vardı vaktinde tımar koyan, belki her birinin sırtını ve başını okşayan. Görünce bu kadarını dedi ki cılız eşek: "Ey Tanrım!..

Eşeksem de ben, yine senin bir mahlukûnum hem. Neden öyleyse bendeki bunca zayıflık ve elem?!..

Ya yarasından sırtının, ya açlığından karnının; geceler boyu neden ölümü çağırmada, yahut Azrail'i anmada yarattığın bir eşek...

Bu atların hayatı hoşça geçerken böyle, azap ve belâ, acep yalnız bana mı özgü böyle!.."

Bir savaş patlak verdi derken, hem nallandı atlar sefere çıkmak için, hem eyerlendiler ardından. Gittiler sıra sıra...

Ve neden sonra, düşman oklarıyla yaralanmış olarak geldiler. Oklar ve mızraklar... Saplanmıştı üçer beşer...

Ve ahıra düştüler birer birer. Zavallı atlar, savaş gazisi atlar... Bağlandı sıkıca ayaklar ve sıra sıra neşterlerini hazırladı nalbantlar, baytarlar....

Tek tek açıldı hep yaralar. Sırtında, başında ve yağırında atların, sıra sıra çıkarılırken demir temrenleri okların, bağlanıyordu bağırlarında karalar...

Olup bitenlere baktı baktı da eşek, "Tanrım! Yoksulluğumun ağız tadına razıyım ben...

Acısı gözle görünen beslenmeyi istemiyorum senden. Çünkü ağız tadı (gönül huzuru) isteyen, düşkün olmaz cihana!" dedi vesselâm.

Mesnevî V, b. 2361-81

HIRSIZ IŞIĞI SÖNDÜRDÜKÇE

-Tanrı'dan kaçış yok-

Geceydi... bir ayak patırtısı işitti adam. Çakmağı kavradı hemen mumu yakmaya...

Hırsızdı sesin sahibi... Gelip oturdu adamın karşısına ve çakmak ateş aldıkça başladı söndürmeye...

Kavdı elindeki adamın, hani yakmaya çalıştığı... Her alev alışta parmağıyla söndürmedeydi kavı hırsız.

Göremiyordu zavallı adam kavı hırsızın söndürdüğünü... Ve çakmağı kendi kendisine sönüyor sanıyordu.

"Ne tuhaf şey!" diyordu sonra da. "Belli ki ıslak şu kav; yoksa ateşlenirken söner miydi hemen?!.."

Zifiri karanlıkta ne önünü görüyordu ahmak, ne de önünde oturan hırsızı.

Ey kişi! Ateş söndüren bir hırsız var senin de gönlünde ve körlüğünden dolayı görmüyor onu kâfir gözün.

Nasıl olur da her döneni bir döndürenin var olduğunu bilmez şu duyan bilen gönül?!..

Nasıl olur da "Geceyle gündüz kendi kendine acep gelir gider sahipsiz?" diye sormaz aklın!

Aklının aldığı basit şeyler etrafında mı döner dolaşırsın hâlâ a ahmak adam!.. O hâlde gel bir de akılsızlığa cevap ver:

Her evi bir yapanın olması mı akla uygundur, ey aklı kıt, yoksa yapıcısı olmayan bir ev mi?!..

Yazıyı bir yazanın bulunmasına mı aklın yatar a birader, yoksa yazıcısı olmayan bir yazıya mı?!..

Işıklı bir mumu, bir yakan bulununca mı görürsün, yoksa yanmazken mi?

Kör ve çolak bir adamın marifeti midir yetkin bir sanat; yoksa her şeyi tam bir sanatkârın yaptığı mı?!..

Seni kahredeceğini ve başına eziyet topuzunu indireceğini bildin madem; ey azgın herif, savaş hadi Nemrut gibi de gökyüzünü oka tut bakalım...[4]

Moğol askerleri gibi yahut!.. İçlerinden biri hastalanınca hani onlar ok atarlardı göğe, arkadaşları ölmesin diye... Uluyarak at bakalım oklarını göğe ey azgın köpek!..

Ya da kaç kaçabilirsen, kurtul Tanrı'nın kuşatmasından!..

Hiç imkân var mı?!.. Ona mecbursun bir kere!..

Sen yokken bile, yokluk yurdundayken (henüz yaratılmamışken) bile Tanrı'dan kurtulamamışsın da a canım, nasıl olur şimdi var iken, dünyaya gelmişken kurtulabilesin!..

Arzu denen şey yok mu ya! (İşte seni azdıran!..) Dünya bil tuzak; istek de tuzaktaki yem. O hâlde kaç şu tuzaklardan kaç, kaç!..

---

4 Nemrut kendi Tanrılığını ilân edince Allah'ı öldürmek(!) için gökyüzüne ok atmış ve "İbrahim'in tanrısını öldürdüm!., demişti.

Kaçmakla yakalarsın ferahlığı ancak, kaçarak mutluluğu bulursun. Arzulardan geçmeden fesatlardan, bozgunlardan ya nasıl kurtulursun!?..

Kaçamıyorsun belli, kaçamıyorsun. O hâlde gel, Tanrı'ya kul olarak kurtul dünyalık ilgilerinden, ve gülistanlara er.

Kendini görür ve gözetirsen, adaleti de görür gözetirsin o vakit, yüceliği de elbet...

Cancağızım! Gözünü kapatsan... Hatta perde altına da girsen... Çare yok!.. Sen gözünü yumdun diye güneş yolundan ve yörüngesinden kalacak değil!..

Mesnevî VI, b.357-384

SEVGİNİN GÜCÜ



Acıları tatlandırır sevgi, bakırı altına keser sevgi. Tortulu sular arı duru olur sevgiyle; bulanıklar berraklaşır.

Ve şifa bulur sevgiden tüm dertler. Ölüleri diriltir sevgi; sultanları kul eder hem.

"Bilmek"tir sevgi... Ve sevgi tahtına nasıl otursun saçma sapan şeylere kapılan kişi?!..

Eksik bilgi nasıl doğursun aşkı. Eğer doğurursa ölü doğmaz mı o aşk!..

Noksan bilginin aşkıdır(!) ki, arzuladığı sevgiliyi görünce yılan ıslığı duymuş gibi olur.

Noksan bilgi ayrımı ve ayırdımı olmayan aşktır; şimşeği güneş sanır!..

Şimşek ki vefasızdır, hemencik söner gider. Sevgin yoksa, parlamayan geçicilikten sonsuz ve baki olan aydınlığı nasıl ayıracaksın?!..

Şimşekçe şimşek, kendi ışığının geçiciliğine gönül bağlayana güler geçer be imanım!..

Sonu yokken felekteki nurların, Tanrı'nın doğuda ve batıda bile bulunmayan nurlarına benzeyebilir mi hiç?!..

Mesnevî VI, b. 1329-1344

KARINCALAR VE BUĞDAYLAR

Karıncaya benzer canlar; ve tenler de buğday tanesine... Bir yönden ötekine çeker durur karıncalar buğdayı...

Kendi cinsinden olmadığını da bilir karınca buğdayın, bir gün gelip yenileceğini de... Ve yenildikten sonra kendi bedenine karışacağını, cins değiştireceğini de...

Bir arpa tanesine rastladı karıncanın biri; ve kavradı taneyi...

Bir başka karıncanın kollarında ise buğday tanesi idi hızla yuvarlanıp duran...

Bir arpa, elbet kendi kendine gelebilesi değil yanına bir buğdayın, ama bir karınca başka bir karıncanın yanına gelirse şaşılacak ne vardır!?..

Arayanın gidişi kendine değil, buğdaya bağlıdır o hâlde. Ve buğday değildir giden; karıncadan karıncaya uzanır yol...

O hâlde "Neden şu buğday arpadan yana gidiyor?" deme

sakın. Gözünü aç da zorla götüreni gör. Ve takılıp kalma ne gidene, ne götürülene...

Kara bir karınca, kara keçenin üstünde bir buğdayı götürüyorsa hele bak... Nasıl da gizli karınca, ama götürülen tane meydanda... Yetmez mi ibret alman için bu!..

"Bir götüren yoksa hiç kendi kendisine gider mi tane?!.." der akıl ey kardeş ve aklın varsa aç gözünü!..

Mesnevî VI, 2955-2962

DÜNYANIN GERÇEĞİ

Bağdaydı... Bahardaydı... Yüzünü dizine dayamış, içe yönelmişti sufi... Neşelenip açılmaktı niyeti...

Dalmış gitmişti varlığın enginlerine... Düşünsel bir ziyafet çekmedeydi kendine. Onun uykuya daldığını sanan ukalanın biri huzursuz olmuştu bu sessizlikten...

"Ne uyuyorsun yahu?!.." dedi. "Başını kaldır bir kez de şu üzüm asmalarına, şu ağaçlara, kırlara bir bak! Yani ki Tanrı'nın kudretini bir gör!..

Emrine uy ve *'Allah'ın rahmet eserlerine bakın!'* ayetini uygula. Çevir yüzünü şu rahmet eserlerine ve kudretini gör yüce Tanrı'nın, ibret al!.."

"A maymun iştahlı!" dedi sufi, "Tanrı'nın en büyük eserleri gönüldedir. Dışardakiler ise ancak onun görüntülerinin de görüntüleri...

Asıl gönüldedir bağlar ve bahçeler, kırlar ve yeşiller... Dışardaki ise akarsuya vuran bir akis sadece...

Gördüğün bağ, suya yansıyan sanal bağdır yalnız ve suyun (gönlün) güzelliği (saflığı) sayesinde oynar durur...

Bağlar ve bahçeler, dallar ve meyveler yalnızca gönüldedir.

Güzelliklerinin görüntüleri ise suya ve toprağa vurmuştur hep.

Gönüldeki neşenin selvi boylu yansımaları olmasaydı eğer, bu dünya için *'Bir aldanış yurdu'* der miydi hiç Allah?!

Orada aldananlar ise, gerçek bağlardan, bahçelerden kaçarak (sencileyin) bir hayale dalıp gidenlerdir.

Gaflet uykusundan uyandıklarında doğruyu görürler ama ne çare; iş işten geçmiş olur!..

Son ucunda, mezarlığa düşen bir feryad u figan, bir ah u vahtır... Ve kıyamete dek bu yanılgıyla hasret çeker gafil insan...

Mesnevî VI, b.1358-1372

KEDİ – FARE OYUNU

Ortalıklarda dolaşsa binlercesi farelerin; kediye başkaldırsalar da... Korkmaz ki kedi bu hâlden, bir tehlike de sezmez hatta...

Tam tersine, memnun olur ve birer birer yakalayıp yer onları... Çünkü birlik ve beraberliği bilmez fareler.

Ne cesur bir yürek... Ne toplu hareket bilinci... Fareler nasıl çıksın kedinin karşısına, nasıl direnşinler topluca?!..

Bu ruh olsaydı onlarda eğer, belki biri kedinin yüzüne pençe atıp onu kör eder, bir diğeri kulağını ısırırdı dişiyle.

Yazık!.. Çok yazık!.. Binlerce olsun isterse fareler!.. Her biri kurnaz kedinin karşısında cenaze gibi durduktan sonra.

Kıssadan hisse: Mülkün sahibi Allah'ın hikmetinden sual olunmaz. Bir güç verir ki aslana, tek başına yaban eşeği sürüsüne saldırır korkmadan.

Onar çatallı boynuzlarıyla yüz binlerce yiğit geyik, onun hücumu karşısında yok olur gider yahut da.

Neden mi? Tek başınayken bile bir aslan, bütün aslanlar topluluğunun gücünü kendinde hisseder. İşte ondan!..

Mesnevî VI, b. 3042-3, 3051-54



GAZELLER

İNSAN GAZELİ

Her zerresinde bir sağlık duy bedeninin, insanoğlu; her hücresinden bir inilti işit!.. Bir şehirsin çünkü sen, büyük ve derin... Yok yok!.. Bir değil, belki binlerce şehirsin hem!..

Bütün hücrelerin susmada belki; ama gözlemez bir teki olsun yaptığının bir tekini...

Belki coşup köpürmedeler her gün, "Sana neler oluyor yine ey insan, sana neler oluyor!?.." diye... Sen görmüyorsun, anlamıyorsun, yazık!..

Ölümsüz ve doğumsuz, uçsuz ve bucaksız bir deryasın sen... Ve sayısız balıklar bulunur her deryada... Neden reddetmedesin sendeki erdemleri? Ve ne diye inkârcı başını kaşıyarak geçmede günler?!..

Görünüşte susuyor hücrelerin, ama bilsen neler yapıyor, neler söylüyorlar senin için?!..

Birbirlerini yerken bir yandan, öte yandan varlığın üzerine kumar oynamadalar kalleşçe... Hem avı, hem avcısı olmuşlar birbirlerinin...

Bedenindeki her zerre seslenmede çığlık çığlık: "Sana neler oluyor be hey, neler oluyor sana?!.. Hani verdiğin, ve söylediğin, ve işittiğin sözler!.. Ve nerede o sevgiden, sevgiliden bahseden cümleler?!..

Varlığın bir sonbahar, ama içinde bir ilkbahar gizli. Canlanınca bir ilkbahar, elbet güler içten içe gönül bahçesi.

Ey insan! Ezelde mana balını sendin tadan petek petek ve sendin sırların sırrına eren şanslı kelebek!

Ne diye dönüp durmadasın şu dünya denen mumun çevresinde şimdi pervaneleyin, ve ne diye yakmadasın kanatlarını, ne diye?!.. Nurdansın sen... Hani Tanrı'nın nurundan... Ateşten değil... Hani şeytanın ateşinden...

İLKBAHAR GAZELİ

Sen ilkbahar! Sen her dem gülen güzel! Yolumuza, yurdumuza uğradın mekânsızlık âleminden gelip. Bir haber ver bize, bir hatıra anlat; konusu Sevgili olsun...

Her gülüşünde yeniden tazelenmekte yüzün; yeşillenirken misk kokmada çemenin. Sevgilimizle aynı renktesin sen ya; ya rengi Sevgili'den almışsın bunca.

İlkbahar! Can kadar güzel, can kadar gizlisin sen... Eserlerinle her yeri kapsamışsın da, kendin yoksun ortada neden?!..

Ey gül! Kurtuldun ya ayrılıktan yine, neden gülmüyorsun?!.. Ey bulut! Ayrıldın ya sevgilinden yine, neden ağlamıyorsun?!..

Ey gül!.. Renginle bezendir karları, açılıp saçıl da artık... Değil mi ki dikenlerin arasında üç aydır koşup durmadasın!?..

Ey bahçe! İtina ile besleyip büyüt şu taze fidanları, nezaketle al gönüllerini... Bağına nasıl geldiklerini gök gürültüsündeki hışımdan duymadasın madem, itina ile büyüt taze fidanları, nezaketle al gönüllerini...

Kımıldat dalları ey rüzgâr! Gamlara yaslanmış, boynu bükük durma artık!.. Gün gelir, vuslat çağına da esersin elbet.

Şems bize candan ve gönülden bağlandı ya, şimdi cennet bağından da hoş bize Sevgili'nin yurdu, cennet bağından da...

REBAP GAZELİ

Neler der şu rebap, bilir misin hiç?!.. Hiç bilir misin yanıp kebaba dönmüş ciğeriyle neler der şu rebap?!..

"Bir deriyim ben, etinden ayrı düşmüş," diye yakınır belki; belki de, "Derde düşmem mi ayrılıkla; ayrılıkla ağlamam mı hiç?" deyip ağlar, bir kulak versen...

"Yemyeşil bir dal idim bir zaman!" der ağacı rebabın, "Bir balta kırdı beni, yardı bağrımı, ve dildi dilimi dilim dilim"

Aslımızdan ayrıldık ilkin, ve dünyaya geldik. Döne dolaşa, kılıktan kılığa gire gire. Aslımıza yol almadayız şimdi.

Bir kervanın çanı gibi sesimiz (yolculuk vaktini hatırlatmada durmadan, dinlenmeden), yahut bir bulut gürültüsü, yürüyüp giden (dinlenmeden, durmadan)...

Hiçbir konağa gönül bağlama yolcu; hiçbir yerde eğlenme, durma!.. Bir kapıldın, gönlünü bir kaptırdın mı yığılıp kalırsın oracıkta, mecalsiz, çaresiz...

Bir meni iken başlangıçta, zaman aktı ve gençlik çağına geldin yolcu! Hele bir bak ne konaklardan geçtin?!..

Yolun kolayına bak yolcu, önündeki konaklardan (dünyalık endişesinden) da kurtul. Kurtul ve sevaba gir yolcu!..

İster Türk, ister Rum olsun; ister Arap, ister Acem... Kişi âşık olduysa bir kez, öz dilincedir rebabın bu doğru sözleri.

CAN GAZELİ

Can geldi, bedene girdi... Beden gitmedi cana, gidemezdi... Yay gidemez ki okun uçup gittiği yere!

Hantal bedenden uçabilsin diye hafifleştikçe hafifleşti can, bir tüy kadar hafifleşti ve vakit tamam olunca, durmadı, sıçrayıp gitti... Bedense uzanıverdi toprağa boydan boya.

Balçıktan yapılmış evde, ev sahipliğini hep can yaptı... Ne ki çok sevdi evi beden, öyle çok sevdi... Ev sahibiyle beraber çıkıp gidemeyecek denli çok sevdi...

Hiç umulmayacak kadar yalnız kaldı koca dünyada beden, kalabalık dünyada hiç umulmayacak kadar onu bırakıp bir başına, gitti en sevdikleri bile... Oysa şüphenin bile gidemediği yere ulaştı can, dünyayı boşverdi de...

Her şeyin sonu ayrılıktı... Cihan cihan olalı ayrılıktı sonu her şeyin... Dünyaya gelip de gitmeyen kişiyi kim gördü; kim gördü ya dünyaya kazık çakanı!..

Ansızın gelip çatar da ölüm, sıkınca boğazını apışıp kalır ya insan. O gün, "Bir haberci niye gelmedi?" dersin; "Birisi bana öleceğimi niye söylemedi?!.." Ama artık çok geç!..

SEVGİLİ GAZELİ

Ey Sevgili! Can da ne oluyor senin yanında? Kim anıyor can adını? Can sensin asıl, gayrisi kuru bir suretten, bir addan ibaret.

On elle yüzünü yıkarken ay, hem arınıp bezenirken dilberler gibi, kul bile olamaz senin güzel yüzüne. Ne haddine hem kul olabilmek!

Aşk da, âşıklık da en güzel meslektir bize. Ve Sevgili'nin yüzü yoksa eğer gözümüzde, aşk da haramdır bize, âşıklık da.

Canına ant olsun ki aşkın, iki can birleşmeyecekse eğer buluşmak nedir ki ayrılmaktan öte!

Bir sınırı yoktur lütuf şarabının, bir sonu yoktur. Tanrı sınırsız sunar çünkü kerem şarabını. Var gibi görünüyorsa eğer bir sınır, şaraptan değil, kadehtendir o.

Her yeri kaplasa ay ışığı... Ve doğudan batıya tutsa bütün cihanı... Pencerenin miktarınca vurur yine evinin içine, ey insan, daha fazla değil...

Yürü, kendi varlık kadehini düzeltmeye bak o hâlde, ve şaraba söz söyleme. Tam kıvamındadır daima şarap, tam içimindedir hep...

Bin can istedi sevgili benden... Elimden geleni yaptım, sahip olabildiğim birini sundum kurbana... "Ya diğerleri?" sorusuna da, "Bırak, borcum olsun gerisi!" oldu cevap.

Sevgili yoldaş oldu bizimle, yola düştü; korkuyla umut arasında gözleri şaşı olmuş ham âşıkları pişirmeye çıktı...

Ve yağmaladı binlerce gönül evini... Verdiği selâm ile yağmaladı esenlikleri... Güler yüzüyle harap etti mutluluk ülkelerini sonra, yaktı yıktı... A sevgili ne hoş bir savaş usûlü bu!..

Evin içi Ressam Sevgili'nin yaptığı resimlerle dolu, ama sen yine de dama bak. Ay damdan görünür çünkü.

Müjdeler geldi, Şam'daymış Tebrizli Şems! Artık Şam'dan bize ne sabahlar doğar, ne sabahlar!..

DOSTLUK GAZELİ

Sevgili! Akranıyla uzlaşıda herkes, cinsiyle sarmaş dolaş... Herkes yaratılışına uygun biriyle dost, herkes birbiriyle yaraşık, herkes bir elmanın öteki yarısı...

Sevgin bizi bizden aldı madem, madem kendimizden geçirdi kendimizi; Sevgili, esirgeme bağışını bizden ve sensiz bırakma bizi!..

Her şey ve herkes... Cinsi cinsine, yarımı yarımına oynaş kaynaş!.. Cinsinden olmayanla düşüp kalkmak, ikiyüzlüce bir telâş.

Su ile yağ olabilir mi; katranla kar durabilir mi?!.. Bahtsız o kişidir ki, cinsinden olmayandan ayrılır da hani öteki yarısına özlemle susadıkça susar ya...

Kim senden kaçıyor da başkasıyla yaraşık ise... Ve kim seni bırakır da sevdiğini sandığıyla barışık ise...

Sevdiğini sandığının yanında bulut gibi somurtkan oturması kişinin, kendi yarımından ayrı düştüğü içindir. Kendi cinsinden olanın yanında ise ilkbahar gibi açılıp neşelenir elbet.

Susam çiçeği gibi dil kesilir sevdiğinin yanında âşık... Ve dilsiz kalır ondan ayrı düşünce. Sevgiliyle olunca gül gibi açar da, başkalarına diken olur âşık.

AŞK GAZELİ

Ululukta değildir aşk, hünerde değildir. Bilgide değildir, hem defterde değildir. Kitap sayfalarında hele hiç değil. Halkın dedikodusu da olamaz âşıkların yolu...

Dalı sonsuzluktadır aşkın, kökü ilksizliktedir. Ne arşa dayanır bu ağaç, ne toprağa. Bir gövdesi de yok ki gövdeye dayanası.

Aşk gelince aklı koyduk rafa, heva ve hevesi falakaya yatırdık... Akla ve ahlâka yaraşır şey değil çünkü şu kendini beğenmişlik.

Hani ey âşık, hani özlem çekiyorsun ya Sevgili'ye! Bil ki Sevgili'dendir özlemin özü. Odur asıl sana özlem duyan. Çünkü o tutuşturmayınca alevi, kimsede olmaz ateş (ve aşk ateşi önce sevilene, ondan sevene düşer).

Deniz yolcusuna ya korku, ya umut tahtasıdır gemi. Yolcu da, tahta da yok olunca ne kalır ki yokluktan başka!..

Bir tahta parçasına verdinse gönlünü, boğulmaktan korkarak, yol eri değilsin sen. Belki aslına isyan eden bir isyancı!..

Bir şerbet sun bana canlar bağışlayan dudağından da şifa bulayım derhal. Hastaya bundan daha etkili ilâç mı bulunur?

Sustum! Bir harf bile söylememin imkânı yok yoklukta artık. Aslı olmayan sözlerdir çünkü hep dilimde, gerçek değil surettir hep... Cana eziyetten başka bir şey vermez ki söylesem!..

Sustum! Çünkü hadden aşkın olacak söz, kabından taşacak... Ne kulaklarda onu anlayacak bir kudret var oysa; ne anlayışında ona uygun bir kabiliyet!..

Ey Tebrizli! Hem denizsin sen, hem inci. Tanrı nurundan başka bir şey değil varlığın da!..

SEVDA GAZELİ

Kıyma bana sevgili, kıyma bana!.. Garibinim ben, ve sevdan çarpar yürekte... Kınama beni sevgili, azarlama beni!.. Kıyamet var gelecekte, hesap var!...

Seni istemekteyim ben, başka yok bir talebim; seni istemektendir ki yok kendimden de haberim, ve yok başımı kaşıyacak vaktim...

Seninle sarhoşum ben, seninledir sarhoşluğum... Senin aşkınla dalgalanmış coşmuşum, senin aşkınla bütün dalgayla dolmuş, tarifsiz coşkulara durmuşum. Ve Birlik (Vahdet) denizinin incisine ben sahip olmuşum.

Girmek gönül sarayına dileğim ve görmek seni doyasıya... Ne çare bırakmıyor içeri şu gafletimin kapıcısı beni, saklamak bütün emeli sanki benden seni!..

Bir savsa başından beni, bir kapatsa yüzüme kapıları!.. Oysa bilmiyor gizlice seni seyrettiğimi şu gönül penceresinden!..

Coşmasam mı bundan böyle acep; acep kıyametler koparmasam mı?!.. Aşkından söz eden bu gönül senin iken, kim karışır onun işine, kim söz geçirebilir?!..

SABIR GAZELİ

Aşka kâr etmez sabır, sabırla bir arada durmaz aşk. Feryadına yetişmez akıl ve derdine derman olmaz hiçbir âşığın.

Ne hoş ülkedir mestlik, ne hoş!.. Kimsenin buyruğuna girmeyen bir özgürlük ülkesi, ne hoş!..

Kervanı gelip geçmede ömrün... Ve bir çan sesi bile duyulmuyor yazık...

Gül kokusu seni çağırmada gülistandan. A dost! İçinde bir arzu uyanmıyor mu ki gidesin, koklayasın!..

İçindeki hoş nefese bir bak! Boşa gelmiyor ya bu da!..

Arı bal yapmaz, bir sahibi olmadıkça; lütufla iyi işler gören bir sahibi olmadıkça!..

Elbette bir hayra çıkar oyun, sen hayra ait düşüncelerdesin madem?!..

İyilik tohumunu ekmeye bak sen! Ekmeyince biçme olmaz bilirsin!..

Yeter ey Celâleddin yeter! Sus artık, sus! Işığa benzeyen sözlerin, yalancı şafağa vurmaz senin!..

ÇAĞRI GAZELİ[5]

Ne diye bunca eğlenip kaldın gurbet illerde sevgili! Dön artık şu gurbetten; niceye dek bu perişanlık?!

Yüzü aştı gönderdiğim mektuplar; yüzü buldu gönderdiğim yol. Yol mu bilmiyorsun sevgili, yoksa mektubumu mu okumuyorsun?!..

Mektubumu okumazsan fark etmez, çünkü bellidir meramım, seni çağırmadayım ve bunu bilirsin... Yol bilmiyorsan, o vakit kalk, (benim için) yola düş, yol öğren.

Sevgili! Geri dön ne olur!.. Kimsecikler bilmez senin değerini o hapishaneye benzer yurtlarda. Oturduğun yeter taş yüreklilerle, geri dön. Sen buradaki madenin cevherisin çünkü.

---

5 Tebrizli Şems'in ölümünden hemen sonra söylenmiştir.

Candan ve gönülden kurtulan sevgili ey!.. Ey candan ve gönülden el yuyan sevgili! Sen ey dünya tuzağından kurtulmuş güzel, geri dön, çünkü dostlardansın sen.

Su da sensin, ırmak da... O hâlde, neden hâlâ su aramaktasın ey can! Canla karışmış, can kesilmişsin, hatta ışığı olmuşsun sevgilinin.

Gecelerin ay ışığı sensin ve dudakların balı şekeri... Tanrım, Tanrım!.. Kimsin sen?!.. Baştan başa letafet, uçtan uca tazelik!..

Her an ululuk senden, her an yücelik, her an nur... Bizden de can her dem, mal, baş ve ruh!.. Ne hoş alışveriş, ne güzel pazarlık!.. Hem almadasın sen; hem yine sen vermede...

Aşkından kurtaramadık canımızı, kurtaramayız da. Elimizden gelen ölmektir yolunda, şeker gibi erimek belki suyunda. Elinden zehir içmek, bengisuya ermektir.

Ey Tebrizli Şems! Cansın sen, gönülsün. Hem sevgili hem seven. Rahat da sensin, huzur da. Ruhsun ve cansın. Hem dertsin sen, hem derman!.. Sen benim için her şeysin!.. Dön!

VUSLAT GAZELİ

Aşkınla kendini kaybeden âşık, sana kavuşunca durulur ancak... Ayrılık dikeniyle yaralanan gönül; senin gül bahçende huzur bulur ancak...

Çiçek namına ne varsa, gül de senindir, susam da... Ve bütün çiçek bahçeleri, bütün gülistanlar... Yok olurlarsa da senin sonbaharından; yeşerirlerse de senin ilkbaharından...

Yerdeki izden ve gökteki yıldızdan... Ne varsa ikisi arasında, konuşan, yahut susan... Âşıkların canları ve gönülleri gibi her an... Her şey ve her zerre, senin aşkına düşmüş dönüyor durmadan...

Senin aşkınla yaşar her şey, senin sevdandır taptıkları... Senin kudretindedir âlem, ve varlıklar aşkının tutkunları bazen, bazen de mestleri...

Sevdana kapılmış hepsi ve altüst olmuşlar; neşeyi de, kederi de sen bilip senden almışlar. Ne tuhaf; her şeyde seni sezmek!.. Ve ne hoş hep seni beklemek!..

Ne yapayım pörsümüş bedeni ve ölümlü ömrü, seninle olduktan sonra!.. Ne yapayım iki üç günlük dünyayı, seni bulduktan sonra!..

YALNIZLIK GAZELİ

Biz gittik! Kalanlar sağ olsun!.. Her doğan ölür elbet!.. Koşmayın o kadar, o kadar yorulmayın! Çırak ne olmuşsa yerin altında, usta da o olmuştur hep...

Direği rüzgârdan bir bina... Ne kadar dayansın ya?!.. Biriciği sen olsan da cihanın, biricikler gibi gideceksin ya sonunda...

Yalnız kalmak istemiyorsan gideceğin yerde eğer; iyilikten, güzellikten, doğruluktan evlâtlar, dostlar, yoldaşlar edin kendine şimdiden.

Geride bıraktığın iyilikler, güzellikler, dürüstlükler var ya... Gideceğin gayb evinin sütunlarıdır onlar, ya kirişleridir.

Süzülmüş bir aşk cevheridir ki, ölümünden kurtulmuş, ölümsüzleşmiş yegâne şeydir.

Durası yoktur kum saatinin fanusundan akıp giden şu kumun; şu akıp giden zamanın durası yoktur... Her an yeni bir şeklin temelini atar çünkü kumda her bozulan şekil...

Kendimi Nuh'un gemisi gibi hissediyorum bu kupkuru yerde; ve ölümüm bir tufan benim...

Nuh'un gemisiydi bekleyen pusudaki dalgaları ve dalgalar Nuh'un gemisini... Âlem gayb âlemiydi...

Suskunlukların (ölülerin) arasına karışıp yattık biz de sonunda, yattık ve uyuduk... Sonra uyandık ve çığlıklarımız, feryatlarımız dayanılmaz olunca bir çukur oluverdi yurdumuz!..

ÖLÜM GAZELİ

Geçip gitmede ömür. Umutlar hep yarın, yarın, yarın!.. Tükenen zamanı dolduruyor hep kuru kavgalar, boş didişmeler, faydasız gürültüler...

Aklını başına al kardeş! Günü, bugün say, ve bak bakalım hangi sevdalara harcamadasın sayılı günleri!?..

Bazen cüzdan doldurmayan bir iş, bazen mide ondurmayan bir aş telâşı... Nefesler bir bir tükenmede kardeş, ömür akmada...

Birer birer çekip almada ölüm bizi; ve dehşetiyle sarartıp soldurmada hem beti benizi... Ölüm ki yolda durmuş bekliyor, insan ki hâlâ gezip tozma sevdasında...

Ölüm ki kaşla göz arasında; ölüm ki dudakla söz arasında...

Nerelere gitmede aklı gaflete dolanın bilmem ki, cevherle öz arasında?!..

Bırak teni besiye çekmeyi... Bırak mezar kurtlarına sofra donatmayı!.. Gönlünü besle asıl, ki odur yücelerde uçacak!..

Bırak bu murdar leşe çokça yağlı ballı vermeyi!.. Kim ki yağla balla besliyor bedeni, şehvetin ardına bağlanıp kalıyor teni...

Manevi yiyecekler sun, elinden geliyorsa sen ruhuna, hikmetli gıdalar sun... Ta ki yol uzun, azık az demesin, gideceği yere pek varsın, haram lokma yemesin...

VASİYET GAZELİ[6]



Geç bunlardan sultanım!.. Koy başını yastığa, yat uyu ve unut gitsin! Geceleri dönüp duran benden, yanmış yıkılmış dertli benden vazgeç artık.

Sevda dalgaları arasında, sabahlara dek, yapayalnız çırpınıp durmadayız biz. İster git cefanı göster, ister gel bağışla bizi, gönlümüzü yap.

Uzaklaş benden, uzaklaş da uğrama belâya bencileyin. Emniyetli yol dururken ne diye belâ yolunda yürüyesin ki?!

Gam yurdunda sürünmedeyiz biz gözyaşları dökerek. Öyle gözyaşları ki yolunun yüz yerine yüz değirmen kur!..

---

6 Mevlana şeb-i arus günü ölümüne yakın bir zamanda, başucunda bekleyen oğlu Sultan Veled'e söylemiştir.

Şimdi biri var bizi çekip götüren... Güçlü, kuvvetli biri... Mermer bir gönlün sahibi; taş yürekli biri (yani Azrail)!.. Adamı öldürür de kimsecikler soramaz kanının pahasını, kimse isteyemez diyetini.

Kim demiş âşıklara vefa etmesi vaciptir diye o Güzeller Padişahı'nın, hele kim demiş?!.. Ey benzi sapsarı kesilmiş âşık, aşkta sabretmeye bak sen, ve sabırda vefa göster.

Bir dert ki bu aşk, tek devâsı ölümdür... O hâlde nasıl diyebilirim sevgiliye, bu derde çare bul diye...

Nuranî bir yüz gördüm dün gece rüyamda... Aşk köyündeydik ve eliyle işaret ediyor, "Gel yanımıza, yakınımıza gel!.." diyordu.

"Yolda ejderha varsa," diyordu "sendeki aşk bir zümrüttür, yürü sen, durma, kov zümrüdün parıltısıyla ejderhayı ve gel!"

Yeter, yeter artık! Kendimde değilim ben, bilmiyorum ne söyleyeceğimi.

Sen bilgeliğini artırmak istiyorsan ey oğul, var Ebû Ali (İbn Sinâ) tarihini oku, Ebü'l-A'lâ (el-Maarrî) öğütlerini anlat.



RUBAİLER



I
AŞK RUBAİLERİ

AŞKIN TUTSAĞI

Aşk geldi... Akan kanım aşk oldu damarlarımda ve kapladı bedenimi... İlkin boşalttı beni benden ve dost ile doldurdu sonra her şeyimi...

Dost şöyle kapladı ki bütün zerrelerimi, şimdi yalnızca bir ad kaldı benden bana; gerisi hep o oldu...

AŞK ANA

Ey aşk!.. Nasıl bir şeysin ki sen, evrende her şey sensin, ve her şey senden...

Neşelerimiz de senden, hüzünlerimiz de; dağınıklığımız (perişanlığımız) da senden, toplanmamız da...

Sen oturmadasın bir evde, ve herkes kapında beklemede sanki senin...

Sen bir annesin de, sanki bütün insanlar çocukların...

AŞK MERHEMİ

Merhemimizi aşkta bulduk biz, ve kanımızı akıttık aşk için, ta son damlasına dek...

Her nefesimiz aşka doğru gider bizim. Ve aşk, nefesimizde bulur gerçek nefesini.

(Bizimledir nefes alıp verişi aşkın!..)

AŞKIN SONSUZLUĞU

Sonsuzdur aşk, sahili olmayan bir deniz gibi sonsuz...

Bir deniz, hiçbir yere yaslanmayan... Bir deniz, hiçbir yerde asılı durmayan... Ama varlığın sırrını taşımaktadır ta baştan beri...

O denize dalmış bütün canlar, o denizde oturmada bütün varlık.

Bir tek damlası umuttur o denizin de, geriye kalanı hep korku...

GÖNLE YALVARIŞ

Yine sırdaşım sen ol ey gönül, bu defa da sen ol yine sırdaşım.

Ve ey can, gönlümün yaptıklarına olumlu bak bu defa da, bu defa da onu hoş gör...

Ey sabır! Sende takat yok yine bu derde katlanacak, defol git o hâlde yanımdan!..

Sen ise bir çocuksun ey akıl, var git, çocuklarla oyna sen!..



II
VARLIK RUBAİLERİ

CAN İÇİN



Can durağını arıyorsan ey can, durak da sensin, can da sensin.

Bir lokma ekmekse peşinde koştuğun, elbet ekmek de sensin.

Eğer akıl erdirebilirsen bu sözün sırrına, bil ki;

Her ne ki arıyorsun, aradığın ancak sensin...

BEN NEFRETİ

Benden doğdu hep; benlikten doğdu... Bütün aptallıklar, bütün kötülükler benlikten doğdu...

Bir an olsun sevinmedi gönlüm hiç, bir an memnun kalmadı benden.

Ben adalet istiyorum ve benden çıkmada bütün haksızlıklar, benlikten çıkmada adaletsizlikler...

Bu yüzden ki hep bendendir benim bütün feryadım, bütün şikâyetim hep bendendir...

'KTEN KAÇIŞ


MARMARA İLAHİYAT
ULAŞIM SAN.TİC.LTD.ŞTİ.
MAHİR İZ CD.NO:2 MARMARA ÜNİ.
BAĞLARBAŞI YERLŞKESİ ÜSKÜDAR/İST
SİCİL:25104-5 ÜSKÜDAR V.D:
6120698063

23.12.2018 FİŞ NO: 0016
SAAT 12:53

EVLANA %08 *12,75
KURLUK USTUNE / NIT %08 *9,60
USERKEN %08 *17,50
ARATOPLAM *39,85

KDV *2,95
TOP *39,85
AKİT *39,85
kitap id:15017083

309 - KASİYER 3

KÜ NO: 0002 Z NO: 0988

MF FO 00057754

en; kaçmak, kurtulmak isterim.
k isterim hem, bütün bağlardan

ıesafelerin bağlarıyla bağlanmı-
larımı şimdi, kırmak isterim.

UYKU BASTIRINCA

İnsanlar!..

Aydan da, ayışığından da üstün olanlar ey!..

Neden kıvranıp durmadasınız su ve toprak içinde; balçık bir bedene neden sıkışıp kalmadasınız ey!..

Parlamıyorsunuz, neden?!

Soyut varlığınızla neden hapsolmadasınız somut bir kalıba?

Gaflet suyunda boğulmalar daha niceye dek ey!..

Kalkınız!.. Uyumayınız gece ve gündüz... Kalkınız ey!.. Neden uyanmıyorsunuz?

SANAL VARLIĞIMIZ

Neden her istediğimizi yapsın, neden?!. Kendini beğenmiş egomuzun kölesi midir felek?!..

Varlık âlemine düştüğümüzdür bizim yokluk sermayemiz...

O varlık sayesinde yokluğa ulaşacağız ulaşabilirsek...

Perdelerin ardında biri var gizlenmiş... Bir koruyan, bir gözeten...

Dünyaya gelmiş değiliz gerçekte biz; biz olan bizim gölgemiz yalnızca, sanal varlığımız.

TEORİ-PRATİK

Bir teorisi, bir de pratiği vardır her ilmin. Teorisi olanlarda pratik, pratiği olanlarda teori yoktur çok zaman. Oysa her ikisine birden sahip olanındır yetkinlik ve başarı...

Bir yolda yürüdüğünü düşünün bir adamın; gideceği yere çıkıp çıkmadığını bilmeden yolun, bir yolda yürüdüğünü düşünün, körü körüne yürüdüğünü... Erinden gecine bir yerleşim bölgesi çıkar karşısına, veya bir horoz sesi duyar elbet, yeter ki yolda yürüsün...

Yol yürüdüğünü düşünün başka bir adamın, gideceği yolu iyi bilerek yürüdüğünü; bir alâmete, bir nişana gerek görmeden yürüdüğünü... O da geçer ayrı köyden belki, o da duyar aynı sesleri...

Ama nerede öteki adam, nerede bu?!..

İş hangisinde biter sizce?

Pratiğe dönüşmüş bilim üstün değil mi her şeyden; sorarım size!..

